גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

נִפְלָאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

החלק בתנ"ך שהכי קשור לתיקון אומות העולם הוא הכתובים,
המקבילים לכח האינטלקטואלי של הדעת —
האינטליגנציה האינטואיטיבית והאינטליגנציה האינסטינקטיבית.
ככל שיתרבו חסידי אומות העולם, בני אברהם אבינו,
המאמינים בא־ל אחד, כך יתוקן בכללות העולם —
עם השפעה ניכרת לעם ישראל — החלק ה"מוטבע" שבנפש ושבעולם,
דהיינו טבע העולם בכללותו.

[מתוך השיעור 'סוגי האינטליגנציה בתנ"ך']

שלח תשפ"ה

359 | שנה שמינית

שלח ה'תשפ"ה

04 **תנ"ך מתקן עולם**
נקודה מעובדת
תורה ישראל והעמים –
תיקון כל קומות המציאות

06 **סוגי האינטליגנציה בתנ"ך**
סקירת התנ"ך (3-4)
אינטליגנציה, מוחין ותנ"ך –
התבוננות פנימית

15 **"וישראל עשה חיל"**
שיעור מבר מצוה לנכד הרב
נבואות הגאולה עם נגיעות אקטואליות

25 **הניגון החסידי**
מספר 610
ניגון מהיר ועליז מיום י"ט סיון תשפ"ה

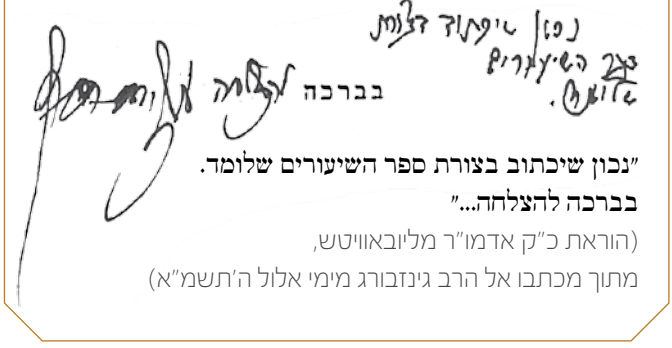
26 **הסיפור החסידי**
ברכה במרשם רופא
הרב מרדכי אליהו

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
תשובה לבן נח מאיראן
ושאלת עיון בתניא

29 בְּאֵרוּר עִילָּאִי
מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים
רָזִי יְסֹפֵר לָנוּ מָה הַהֶבְדֵּל
בֵּין הַמְּרַגְּלִים לַמַּעְפִּילִים
וּמָה קוֹרֶה כְּשֶׁאַבָּא נִכְנַס לַחֶדֶר

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה בת אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה

"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש,
מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל בכל מקומות מושבותיהם ובתוכם לקוראי עלון נפלאות היקרים. לפניכם גליון לשבת **פרשת שלח**, מלא בכל טוב כתמיד.

מה בגליון?

הגליון, שנתכתב תוך כדי השמחה הגדולה על נסי הנצחון וההצלה שעושה לנו ה' (וגם תוך כדי ריצה למרחבים מוגנים...), פותח ב**גילוי דעת** של הרב מימי פתיחת המערכה.

שני שיעורים בחלקו הפותח של הגליון – שיעור נוסף בסדרת **שיעורי התנ"ך באנגלית** ושיעור טרי מבר מצוה לנכד הרב עם נגיעות אקטואליות.

שמו לב ל**ניגון** ה**טרי־טרי** שבגליון שחובר **לכבוד בר המצוה** ונוגן **בהתוועדות** הנ"ל. בעזרת ה' כולם **מוזמנים לשיר** אותו השבת **בכל בתי הכנסת** בשמחה ובטוב לבב!

השיעור הראשון – **סוגי אינטליגנציה בתנ"ך** – ממשיך את סדרת שיעורי סקירת התנ"ך, שיש בהם מגמה מיוחדת של הארת אור התורה גם לאומות העולם, במסגרת 'המהפכה הרביעית'. השיעור הפעם כולל ניתוח של סוגי האינטליגנציה השונים עליהם מדברת הפסיכולוגיה היום והקבלה שלהם לכוחות הנפש לפי הקבלה והחסידות. זו 'סדנת התבוננות' יסודית, שבונה מבט חדש על הנפש, ומלמדת איזו אינטליגנציה נדרשת בלימוד כל חלק של התנ"ך. והחידוש המיוחד – לאומות העולם מתאים דווקא לימוד הכתובים, שיתקן אותם ומתוך כך את טבע המציאות כולה.

השיעור השני – **"וישראל עשׂה חיל"** – נמסר כבר בתוך ימי מלחמת "עם כלביא", ומטבע הדברים הוא עוסק בהרחבה בעניני מלחמה וגאולה (בתקוה שנראה בקרוב איך "מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא"), בתשובה הנדרשת מאתנו, בגבורת המלחמה, במגמת התיקון שיש בה וביחס הנכון לנסים שה' פועל דווקא על ידי בניו העושים חיל.

וכמובן, אל תפספסו את הבשורה המשמחת בגב הגליון – והעדכונים הצפויים קרוב יותר – של התוועדות־ההודיה ביום ראשון הקרוב, במלאת שנה להשתלה של הרב, הודיה על נסי ה' לפרט ולכלל.

שוב **נזכיר** שעדכונים על השיעורים, על הרקע ופעמים רבות גם על היוצא מהשיעורים **תוכלו לקרוא** ב**אתר חדשות הקהילה־הפעילה שלנו** – derechaim.info.

שבת שלום ומבורך,

המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת קרח הבעל"ט:

נ"ך יומי – מלכים א' פרקים ד־י; **משנה – סנהדרין** פרק יא.

רוצים להבין עוד?
עברו לשיעור הבא

נקודה

מעובדת מתוך שיעור

תנ"ך מתקן עולם

התורה היא המח של הבריאה כולה — השכל האלקי שמאיר לעולם. עם ישראל הוא הלב החי של הבריאה, שמקבל את רוח־החיים האלוקית ומזרים אותה בתוך כל המציאות. אומות העולם הן הכבד של הבריאה — המקום בו שורה הנפש הטבעית־החיונית (המצליל את "הדם הוא הנפש", ופועל במקביל לכליות המסלקות פסולת מהדם).

במושגי הקבלה והחסידות, סדר השליטה **המלכותי** של **מח־לב־כבד** כולל שלש קומות בנפש — מושכל־מורגש־מוטבע (שכל, רגש והרגלים מוטבעים) — שכל אחת מהן מתחלקת לשלש ספירות: המושכל — חכמה־בינה־דעת; המורגש — חסד־גבורה־תפארת; המוטבע — נצח־הוד־יסוד. במושגים המקובלים היום, למושכל שייכת האינטליגנציה השכלית (IQ), **ל**מורגש האינטליגנציה הרגשית **ול**מוטבע האינסטינקטיבית **המופיעה כ"עצת כליות"** (קיימת גם אינטליגנציה אינטואיטיבית, שמופיעה גם כמקור השכל וגם כחלק מהזרימה של המוטבע).

אכן, בשרש, החכמה, הבינה והדעת — קומת המושכל — היא המנהיגה את כל שלש הקומות ומאירה בתוכן: החכמה את כללות המושכל ("חכמה מוחא"), הבינה את כללות המורגש ("בינה לבא") והדעת את כללות המוטבע (כאשר הדעת עצמה מתחלקת לימין ושמאל, מנהיגה את הכליות והכבד). והרמז: סופי התיבות של **מח־לב־כבד** הם ראשי התיבות של **ח**כמה־**ב**ינה־**ד**עת.

וכך, התורה, השכל של הבריאה, כוללת חכמה, בינה ודעת שבעצמן מאירות בתורה (המח־המושכל), בישראל (הלב־המורגש) ובאומות העולם (הכבד־המוטבע). החלוקה היסודית של התורה לשלשה חלקים, שלשת כוחות השכל, היא החלוקה לתורה־נביאים־כתובים. התורה היא החכמה האלקית לה זכינו מן השמים — "אורייתא מחכמה נפקת". הנביאים הם הקריאה האלקית שנקיים בעצמנו "ולבבו יבין ושב ורפא לו". הכתובים הם הדעת־המודעות האלקית כפי שהיא מוטמעת בתוכנו וצומחת מאתנו אל ה' (בתפלות של תהלים ובעצות של משלי, וכמותם בשאר ספרי הכתובים).

לימוד התורה דורש מאמץ אינטלקטואלי כביר של האינטליגנציה השכלית, עד שיודעים כיצד בדיוק לקיים את רצון ה'. לימוד הנביאים דורש בעיקר אינטליגנציה רגשית, להפנים־להרגיש את המסר של הנביאים, בנבואות־החורבן המעוררות ובנבואות־הנחמה המעודדות. לימוד הכתובים מדריך את האינטליגנציה האינסטינקטיבית שלנו, מתרגל אותנו כיצד לפעול ולהגיב נכון בכל מה שעובר עלינו בחיינו (כאשר האינטליגנציה האינטואיטיבית התאורטית נדרשת בנביעה המקורית של לימוד התורה שבכתב והאינטליגנציה האיטואיטיבית היישומית בלימוד הכתובים).

ובחזרה להקבלה בה פתחנו: לימוד חמשה חומשי תורה, עם כל **תריג** המצוות שבהם, יסודות הלמדנות והחקירה ואין־ספור פרטי ודקדוקי ההלכות, הוא עצם התורה — תיקון השכל של כל הבריאה. לימוד הנביאים באופן הנכון הוא עיקר התיקון של עם ישראל — תיקון הרגש של כל הבריאה בהתעוררות תשובה. בלימוד הכתובים, עם כל התפלות הספונטאניות שבהם וחכמת החיים שהם מנחילים, יש כח מיוחד לתקן את אומות העולם — תיקון המוטבע של כל הבריאה (החלק ה'כבד' של העולם). התורה וישראל פועלים את תיקון העולם מלמעלה למטה, אבל דווקא תיקון האומות משפיע מלמטה למעלה, על הטבע של העולם כולו, כולל הטבע של ישראל ואפילו של לימוד התורה.

בס״ד

לשכת הרב יצחק גינזבורג שליט״א
ראש גל עיני ותנועת דרך חיים

בעזהי״ת, י״ז סיון תשפ״ה

״ישועת ה׳ כהרף עין״ – ״אל הרנה ואל התפלה״

המתקפה המבורכת והמוצלחת על אויבי ישראל מעוררת ומסעירה את כולנו. מה התגובה הראויה שלנו כעת? אפשר לציין כמה נקודות חשובות:

א. עם כל המתח והמשיכה להתעדכן ולצפות בחדשות, חשוב לא להישטף במבול העדכונים ולא לשקוע בהם. ״ישועת ה׳ כהרף עין״ – טוב להרפות את העינים ממסכי החדשות והעדכונים, ״להרים עינים לשמים״ ולהיזכר שאנו רואים את ישועת ה׳ הגדולה בניצחון על אויבינו-אויבי ה׳. מבול החדשות, הפרטים והדיווחים עלול להסיח את הדעת מהתמונה הגדולה והמופלאה שאנו זוכים להיות עדים לה.

ב. השמחה המיוחדת בניצחון על האויבים ובשבירת זרועות רשעים מכונה במקרא רנה, כלשון הכתוב: ״בַּאֲבַד רְשָׁעִים רִנָּה״. אך לצד הרנה בהצלחה הנוכחית, צריך הלב להתמלא בתפלה לה׳ שימשיך לסייע בסיום המלאכה ובניצחון המלא, ללא נפגעים ונזקים. תפלה לה׳ בזמן כזה מזכירה וממחישה שהניצחון לא בא מכוחנו ועוצם ידינו, אלא מה׳ ״הַנֹּתֵן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חָיִל״. זהו תיקון חשוב למצב, שמוסיף ומעצים את הביטחון הגמור בה׳ ובטוב שהוא מביא עלינו, ומכין אותנו להצלחות ונצחונות נוספים.

ג. הרנה והתפלה מוזכרות יחד בפסוק מוכר: ״לִשְׁמֹעַ אֶל הָרִנָּה וְאֶל הַתְּפִלָּה״. הביטוי הזה (שחוזר גם בפיוטי הסליחות) צופן רמז, שנושא מסר נוסף: ״אֶל הָרִנָּה וְאֶל הַתְּפִלָּה״ ראשי תיבות אהו״ה, כראשי התיבות של סוף הפסוק הראשון בתורה: ״אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ״. לענייננו, השמים הם האמונה, הרוחניות והקשר לה׳, והארץ הם המעשים בשטח, הפעולות הצבאיות שעם ישראל מבצע. כאשר רואים התפתחויות עוצמתיות בקנה מידה היסטורי, עלינו לזכור ששני המימדים קשורים וכרוכים זה בזה: ההתחזקות של עם ישראל באמונה, בזהות היהודית, בתפילה ובקיום מצוות מעניק כח, תעוזה, יצירתיות וסייעתא דשמיא מופלאה למנהיגים, למפקדי כוחות הביטחון, ולכל הלוחמים בשטח. תפקיד העורף בזמנים אלו הוא להתחזק בקשר לבורא העולם, אלקי ישראל, ובכך לחזק את עם ישראל ואת בעלי התפקידים השונים.

הרב יצחק גינזבורג

דוא״ל: lishkatharavg@gmail.com

שיעור

סקירת התנ"ך (3-4)

סוגי אינטליגנציה בתנ"ך

קיצור מהלך השיעור

בשיעור נוסף בסדרת השיעורים הסוקרת את התנ"ך פותחת ההתבוננות, ב**פרק א**, בהקבלת **שלשת חלקי התנ"ך** למוחין **חכמה־בינה־דעת** המאירים ב**מח־לב־כבד־כליות**. ב**פרק ב** מקבילים **ארבעה סוגי אינטליגנציה** המוכרים כיום – אינטליגנטית, רגשית, אינטואיטיבית ואינסטינקטיבית – לחכמה, בינה והחסדים והגבורות שבדעת ולארבעת האברים, ונדרשים ללימוד התורה, הנביאים ושני גוונים עיקריים בכתובים. **פרק ג** נותן מבט נוסף להקבלת ארבעת סוגי האינטליגנציה למוחין, תוך הבחנה בין ה**אינטואיציה** הנדרשת ל**חידוש תאורטי** לזו הנדרשת ל**יישום מעשי** שלו. יש כאן המחשה ל'**גמישות**' של ההתבוננות דרך מבנים של **פנימיות התורה**, לעומת ה'**קשיחות**' של **העולם המדעי**, והתבוננות חדשה ביחס בין **החסדים והגבורות של הדעת** דווקא כשהיא משמשת **גשר בין המוחין והמדות**. שיעור מרתק בחידושים שעולים בו ביחס לכחות הנפש ובתפיסת התנ"ך שצומחת לאורם.

א. מח־לב־כבד־כליות

שלשת כחות השכל ושלשת חלקי התנ"ך

בשיעור הקודם[א] דברנו על היחס בין המח, הלב והכבד – שלש רמות של צמיחה וחיים רוחניים (נשמה־רוח־נפש, השוכנות בהן, ומכוונות גם כנגד מושכל־מורגש־מוטבע) – והקבלנו מח־לב־כבד לתורה־ישראל־אומות העולם. נחזור בקיצור:

התורה – כולל שלשת חלקי התנ"ך – היא המח של כל הבריאה. במח שוכנת הנשמה, ממד השכל, הממד המודע הגבוה של הנשמה.

עם ישראל, שמקבל את התורה, נמשל ללב הבריאה[ב]. כשם שהלב מפיץ דם לכל אברי הגוף דרך כלי הדם, כך עם ישראל אחראי לקיים את המצוות בהן נצטוינו על ידי ה' בתורה – **תריג** מצוות, **רמח** מצוות עשה המקבילות ל־248

נרשם ונערך באנגלית על ידי משה גנוט. התרגום נערך על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה. י"י"ב סיון פ"ה – כפ"ח (הקלטה באנגלית).

א שיעור סקירת התנ"ך 2 (נדפס בגליון בהעלותך השתא).

ב ראה זהר ח"ג רכא, ב; כוזרי ב, לו.

איברים ו־**ששה** מצוות לא תעשה המקבילות ל־365 גידים בגופנו[ג]. בלב שוכנת הרוח, ממד הרגש (שעיקרו אהבה[ד], כאשר המלה לב מזכירה את המלה אהבה באנגלית, love).

אומות העולם נמשלו לכבד. הכבד מברר ומטהר את הדם לפני שהוא שולח אותו ללב. בכבד שוכנת הנפש, הרמה הבסיסית, הטבעית והחיונית של הנשמה — "הדם הוא הנפש"[ה].

כבד וכליות

מענין לשים לב לכך שלמרות שה**כבד** הוא הנמוך ביותר, דווקא שמו בגימטריא **הוי'**, השם הגבוה והעיקרי מבין שמותיו הקדושים של ה' (בעוד שמות שני האברים החיוניים האחרים, הגבוהים יותר, **מח** ו־**לב**, אינם שוים לשם הוי' וגם אינם כפולות שלו).

לא הזכרנו בשיעור הקודם שבמקביל לכבד ישנו אבר חיוני נוסף — הכליות[ו]. צורת היחיד של כליות, **כְּלְיָה**, שוה 65, ערך שם **א־דני** — המבטא את אדנותו של ה' — בו אנו משתמשים לביטוי שם הוי', שאסור לבטא אותו ככתבו. 65 הוא גם ערך המילה **היכל**, אותיות **כליה**. באופן ציורי, שם **א־דני** הוא ההיכל בו שוכן שם הוי' ב"ה, כמו שנאמר "הוי' בהיכל קדשו"[ז]. יחד, 26 ו־65, **הוי' וא־דני**, **כבד** ו**כליה**, שוים **אמן** (91), המלה אותה עונים אחרי ברכה או איחול, ומשמעותה "כן יהי רצון" ("**כן יהי רצון**" עולה **אמת**, ששרשה בלשון הקדש הוא **אמן**[ח]!). המלה **אמן** מייחדת את האופן בו נכתב שם ה' (**הוי'**) והאופן בו הוא נקרא (**א־דני**), ובמושגי הקבלה זהו יחוד ההבט הזכרי וההבט הנקבי של האלקות ("יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה").

> יש בכליות רמה חשובה ומהותית של אינטליגנציה. הן נותנות לאדם, לנשמתו, עצה מה לעשות במצב נתון, כיצד להגיב, כיצד להתייחס. צורת האינטליגנציה הזו, כפי שנרחיב בהמשך, נקראת בפסיכולוגיה המודרנית אינטליגנציה אינסטינקטיבית

חז"ל מלמדים שלכליות יש תפקיד חשוב — "כליות יועצות"[ט]. יש בכליות רמה חשובה ומהותית של אינטליגנציה. הן נותנות לאדם, לנשמתו, עצה מה לעשות במצב נתון, כיצד להגיב, כיצד להתייחס. צורת האינטליגנציה הזו, כפי שנרחיב בהמשך, נקראת בפסיכולוגיה המודרנית אינטליגנציה אינסטינקטיבית — האינטליגנציה איך לפעול בו־במקום, איך לברוח מסכנה וגם איך לפרות ולרבות. התרבות היא אחת הסבות החשובות ביותר שאנחנו כאן על פני האדמה, והיא אינסטינקט (לא רק של בני אדם) — היא לא אינטליגנציה שכלית (אינטלקטואלית) אלא אינטליגנציה אינסטינקטיבית.

מח־לב־כבד וכליות

אם כן, יש כעת ארבע מלים שיש להתבונן בהן יחד — מח, לב וכבד שעמו גם הכליות. גם אם נכתוב **מח־לב־כבד** וגם אם נכתוב **מח־לב־כליה** ראשי התיבות יהיו **מלך**. מלכות היא שלטון ועל המח, הלב והכבד נאמר שהם 'שלשה

ג זהר ח"א קע, ב.

ד ראה זהר ח"ג קג, א־ב; קצא, ב; ע"ח שכ"ה (דרושי הצלם) דרוש ב; פע"ח שער חה"ס פ"א.

ה דברים יב, כג.

ו והנה, למרות שרק **כבד** עולה **הוי'**, והאברים האחרים אינם כפולות שם הוי', הרביעיה **מח־לב־כבד־כליות** עולה **כב** פעמים **כו** (סוד "דרך **כוכב** מיעקב" שנאמר על משיח), כפל כל אותיות האלף־בית עם שם **הוי'** ב"ה.

ז תהלים יא, ד (ר"ת "הוי' **ב**היכל **ק**דשו" הם אותיות **יבק**, סוד **י**חוד־**ב**רכה־**ק**דושה וכו').

ח ספר השרשים לרד"ק ערך 'אם' ועוד. ראה רש"י על ישעיה סה, טז.

ט שבת לג, ב.

י של"ה תולדות אדם, בית ישראל; ביאור הגר"א על תקו"ד תקון ע קלד, ב.

חכמה, בינה ודעת הן שלשת הכחות השכליים השוכנים בשלשת חלקי המח – החכמה באונה הימנית, הבינה באונה השמאלית והדעת באונה האחורית (שבמרכז) – והן עצמן מאירות את האור ואת כח החיים שלהן לשלש הרמות הכלליות מח־לב־כבד

שליטים'[יא], כאשר בתוכם גופא יש הירכיה — "מח שליט על הלב"[יב] ו"לב שליט על הכבד"[יג] (או 'לב שליט על הכליות').

והנה, כאשר מתבוננים באותיות הסופיות של שלש המלים **מח־לב־כבד**[יד] רואים שהן ראשי התבות של שלשת כחות המח־השכל עצמו — **ח**כמה־**ב**ינה־**ד**עת[טו]: האות האחרונה של **מח** היא האות הראשונה של **ח**כמה, האות האחרונה של **לב** היא האות הראשונה של **ב**ינה והאות האחרונה של **כבד** היא האות הראשונה של **ד**עת.

חכמה, בינה ודעת הן שלשת הכחות השכליים השוכנים בשלשת חלקי המח — החכמה באונה הימנית, הבינה באונה השמאלית והדעת באונה האחורית (שבמרכז) — והן עצמן מאירות את האור ואת כח החיים שלהן לשלש הרמות הכלליות מח־לב־כבד. כלומר, החכמה מאירה לכל שלשת הכחות של המח (בסוד "חכמה מוחא"[טז]), הבינה היא ההבנה של רגשות הלב (בסוד "בינה לבא"), כדלקמן, והדעת מאירה לאינטליגנציה ששוכנת בכבד ובכליות יחד (המתבטאת במיוחד בעצה הטובה של הכליות, כנ"ל).

אבר חיוני	מח	בעולם	בתנ"ך
מח	חכמה	תורה	תורה
לב	בינה	עם ישראל	נביאים
כבד וכליות	דעת	אומות העולם	כתובים

הלימוד שמקור כל שלש רמות הנפש, שבתוך שלשת (או ארבעת) האברים החיוניים בגופנו, הוא בשלש רמות המח עצמו תואם את גישת מדע הרפואה בימינו, שבמציאות הכל בא מהמח, ממערכת העצבים והאינטליגנציה שלנו בכלל. לא הדגשנו שבעוד החכמה והבינה שייכות לאונות הקדמיות של המח, מימין ומשמאל, הדעת שבאמצע ממוקמת באונה האחורית, מקור עמוד השדרה שיורד ומחזיק את הגוף כולו, והוא גם מושב מערכת העצבים, השולטת למעשה כמעט בכל דבר בגוף.

ב. ארבע אינטליגנציות

ארבעה סוגי אינטליגנציה

בפסיכולוגיה המודרנית לומדים היום שיש למעשה ארבעה סוגי אינטליגנציה:

האינטליגנציה הרגילה, הנמדדת על ידי מבחן IQ, מכונה אינטליגנציה אינטלקטואלית (שהיא 'סתם' אינטליגנציה, ומכאן ואילך נקרא לה אינטליגנציה שכלית). היא מודדת עד כמה האדם חכם — דבר חשוב להצלחת האדם בחיים. אדם צריך להיות חכם־פקח וחד (שנון).

הסוג השני של אינטליגנציה, שמובן כיום הרבה יותר טוב מבעבר, מכונה אינטליגנציה רגשית. זו האינטליגנציה של יחסי־אנוש — איך לאהוב, איך לכבד, איך לחוש נאמנות או בטחון, איך להודות ולהכיר טובה. כל אלה הם רגשות של הלב, וכדי לבטא אותם כראוי ולבנות יחסים ארוכי טווח נדרשת אינטליגנציה זו. האינטליגנציה הזו לא נמדדת על ידי מבחן IQ. היא מכונה אינטליגנציה רגשית — היא קיימת, ללא ספק, אבל לא זו האינטליגנציה

יא זהר ח"ב קנג, א; זהר חדש (מרגליות) פ, א.
יב זהר ח"ג רכד, א; תניא פי"ב.
יג זהר שם.
יד כאן הכליה לא זהה לכבד, משום שהאות האחרונה שלה שונה, אבל העיקר הוא הכבד, שדווקא הוא המוזכר בקבלה באופן בסיסי.
טו שמות לא, ג. וראה רש"י שם.
טז הקדמת תקו"ד יז, א ("פתח אליהו").

שאנו חושבים עליה בדרך כלל.

אבל יש עוד שתי צורות של אינטליגנציה: כפי שהוזכר, יש אינטליגנציה אינסטינקטיבית, כמו האינסטינקט לברוח מסכנה, אותו זיהינו עם הכבד (ה'שותף' של הכליות). סוג רביעי של אינטליגנציה נקרא אינטליגנציה אינטואיטיבית, שבדרך כלל מוסברת כרוחנית יותר מכל האחרות. האינטליגנציה האינטואיטיבית היא מקור הבזקי התובנה החדשים, מקור היצירתיות. כולנו רוצים להיות לא רק חכמים, אלא גם יצירתיים בחיינו.

המבנה הפנימי של האינטליגנציות

נראה ששתי האינטליגנציות האחרונות — האינטואיטיבית והאינסטינקטיבית — הן הגבוהה־הרוחנית ביותר והנמוכה־החומרית ביותר. אכן, הקבלה מלמדת אותנו ש"נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן"[יז] — יש קשר מובהק בין שני סוגי האינטליגנציה הללו, שנראים כשני קצוות, אך במובן מסוים הם משתלבים לחלוטין.

איפה האיחוד הזה מתרחש? בחיבור שני הצדדים של מח הדעת, הכח השכלי השלישי. כפי שהוזכר, מח הדעת הוא המח האמצעי, ובאמצע יש כח לאחד את שני הקצוות, הימין והשמאל. לכל כח רוחני או נפשי שנמצא בציר האמצעי ישנם שני צדדים — אחד שמתחבר לימין ואחד שמתחבר לשמאל. כך מסוגל האמצע לאחד ולשלב את הימין והשמאל ולהגיע לאיזון רוחני. בלשון הקבלה, המלה שמתארת את המצב הזה היא "מַתְקְלָא"[יח] (לשון משקל, שייך ל"שיקול הדעת") — מצב של שיווי משקל בין שתי כפות המאזניים, איזון מושלם בין שני הצדדים שמתחברים.

במושגי הקבלה, הצד הימני של הדעת נקרא "עִטָרָא דַּחֲסָדִים", והוא כולל חמשה חסדים — חמש רמות של חסד שמקורן בצד הימני של הדעת. הצד השמאלי של הדעת נקרא "עִטָרָא דִּגְבוּרוֹת" והוא כולל חמש גבורות — חמשה כחות נפשיים של גבורה, דוגמת בקורת בונה ותכונות נוספות המזוהות עם השמאל. שתי העטרות הללו מקבילות בדיוק לשני סוגי האינטליגנציה האחרונים שהוזכרו — אינטואיטיבית ואינסטינקטיבית.

ההבדל בין מה שאנחנו מנסים להסביר עכשיו למושגים כפי שהם נלמדים בפסיכולוגיה, הוא שבפסיכולוגיה ברור שאין מבנה מוגדר לארבעת סוגי האינטליגנציה ואין גם היררכיה ביניהם. מלמדים שכל הסוגים נחוצים, בלי להסביר את היחסים ביניהם. בלימוד התורה, ובמיוחד הממד הפנימי של התורה, ברור שאם יש ארבעה סוגים שונים של שלם אחד, הם בהכרח מקבילים למבנה מוכר בפנימיות התורה.

> בפסיכולוגיה אין מבנה מוגדר לארבעת סוגי האינטליגנציה ואין גם היררכיה ביניהם. בלימוד התורה ברור שאם יש ארבעה סוגים שונים של שלם אחד, הם בהכרח מקבילים למבנה מוכר בפנימיות התורה

לפי מה שהסברנו כעת, ארבע האינטליגנציות מקבילות לחכמה־בינה־דעת, עם החלוקה הפנימית של מח הדעת עצמו: האינטליגנציה השכלית, שהיא מדד החכמה, מקבילה לאונה הימנית של המח, מח החכמה; האינטליגנציה הרגשית, בינת הלב, מקבילה לאונה השמאלית של המח, מח הבינה; שני הצדדים של הדעת, הימין והשמאל, מקורות החסד והגבורה, מקבילים לאינטליגנציה האינטואיטיבית (הצד הימני של הדעת) ולאינטליגנציה האינסטינקטיבית (הצד השמאלי של הדעת).

החלוקה הזו מסבירה טוב יותר גם את

יז ספר יצירה פ"א מ"ז.

יח זהר ח"ב קעו, ב (ספד"צ פ"א).

ההקבלה לאברים החיוניים: כפי שהוסבר, החכמה מאירה במח, הבינה מאירה בלב והדעת מאירה בכבד, אבל לפי המבנה כעת מובן שבכבד מאיר הצד השמאלי של הדעת, ואילו הצד הימני של הדעת מאיר בכליות.

שלשת חלקי התנ"ך וארבעת סוגי האינטליגנציה

אחרי ההקדמות הללו נחזור לנושא שלנו — הבנת מבנה התנ"ך. אמרנו שהתורה בכלל היא המח של המציאות, השכל של כל הבריאה. שלשת חלקי התנ"ך, תורה־נביאים־כתובים, מקבילים לשלשת הכחות של המח, חכמה־בינה־דעת. כלומר, החכמה של התורה היא חמשה חומשי תורה, הבינה של התורה היא הנביאים והדעת של התורה היא הכתובים.

> ככל שיתרבו חסידי אומות העולם כך יתוקנו בכללות העולם – עם השפעה ניכרת לעם ישראל, בדרך של מלמטה למעלה – ה'כבד' וה'כליות' האוניברסליים, חלק ה"מוטבע" שבנפש ושבעולם, דהיינו טבע העולם בכללותו

אכן, בהקבלה של חכמה־בינה־דעת לאברים החיוניים, התורה היא המח, הנביאים הם הלב והכתובים קשורים לכבד ולכליות. ומכיון שבחלוקה הכללית של העולם הוסבר שאומות העולם הן הכבד, וגם הכליות (שבאותה רמה), הרי מובן שבתוך התנ"ך החלק שהכי קשור לתיקון אומות העולם הוא הכתובים, המקבילים לכח האינטלקטואלי של הדעת — האינטליגנציה האינטואיטיבית והאינטליגנציה האינסטינקטיבית. ככל שיתרבו חסידי אומות העולם, בני אברהם אבינו ("אב המון גוים"[יט]), המאמינים בא־ל אחד וההולכים ב"דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט"[כ], כפי שלימד אברהם, כך יתוקנו בכללות העולם — עם השפעה ניכרת לעם ישראל, בדרך של מלמטה למעלה — ה'כבד' וה'כליות' האוניברסליים, חלק ה"מוטבע" שבנפש ושבעולם, דהיינו טבע העולם בכללותו. ואכן, בלימוד שלנו, המכוון לכל האנושות, נתמקד במיוחד בלימוד הכתובים, השייכים לכל באי עולם.

אינטליגנציה שכלית בלימוד התורה

מהו התוכן של חמשת חומשי תורת משה? **תריג** מצוות שה' נותן לעם היהודי, ולכל לא־יהודי שבוחר להתגייר ולהצטרף לעם ישראל ("משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח יהיה כי אני הוי' אלהיכם"[כא] — אלקי שניכם בשוה ממש).

בתורה יש פסוקים רבים שמורים בכללות על מה טוב ומה רע לפני האדם, כאשר כל בר־דעת יכול להבין את הכוונה הפשוטה מבלי להתאמץ מדי בהעמקה בדקויות של תחביר מלות הפסוק וכו'. אבל **תריג** מצוות התורה חייבות להיות מובנות בכל פרטיהן (כדי לקיימן בפועל כדבעי, כרצון ה' יתברך), והדבר בלתי־אפשרי בלי התעמקות עצומה בכל אות ובכל תג של לשון התורה הקדושה. לדוגמה, צריך להבין מה המשמעות המעשית של הנחת תפילין בכל יום. התורה שבכתב לא מגדירה בדיוק מה הן תפילין, לא אומרת לנו איך לייצר אותן, מה לשים בתוכן והיכן בדיוק להניח אותן. יש אינספור פרטים שאינם מפורשים בתורה שבכתב, וכדי לדעת איך לקיים את מצוות התורה למעשה חייבים להסתמך על התורה שבעל פה[כב].

יט בראשית יז, ה.

כ בראשית יח, יט.

כא ויקרא כד, כב. כל הפסוק "**משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח יהיה כי אני הוי' אלהיכם**" עולה 1274, **מט** (**ז** ברבוע) פעמים **הוי'** (ז"פ **יעקב**), בחלוקה (הידועה מספירת העמר) של **מט** ל־**לב טוב** – "**משפט אחד**" עולה **טוב** פעמים **הוי'** והשאר עולה **לב** פעמים **הוי'** (**ארץ ישראל**) – "רחמנא לבא בעי" (זהר ח"ג רפא, ב; ראה סנהדרין קו, ב), כאשר לב טוב הוא המכנה המשותף העיקרי של "כגר כאזרח", וד"ל.

כב תניא אגה"ק כט בסופה.

כדי לדעת מה לעשות בפועל נדרשים הרבה לימוד, עיון והתבוננות אינטלקטואלית עמוקה. לשם כך צריך ללמוד בעיקר את התלמוד ואחריו את השלחן־ערוך, ספר החוקים של העם היהודי, עם מפרשיו. כדי להבין את הטיעונים המפורטים המוצגים בספרים הללו עליך להיות חכם מאד. אתה לומד את משנת החכמים הגדולים ביותר, אשר לימדו איך לגזור את כל הפרטים מהעקרונות הכלליים (וגם איך לחדש חידושים אמתיים מתוך אותם עקרונות), ואחר כך לומד את הגרסאות המתומצתות של הגזירות האלה כדי לדעת מה לעשות בחיי היום־יום. לכן, לימוד התוכן של חמשת חומשי תורת משה דורש הרבה מאד אינטליגנציה שכלית, הרבה יותר מאשר לימוד הנביאים או הכתובים.

אינטליגנציה רגשית בלימוד הנביאים

דברי הנביאים הם ביטוי של אינטליגנציה רגשית. הנביאים הם מאד רגשיים. זו כנראה הסיבה שאנשים רבים, כולל לא־יהודים, אוהבים לקרוא את ספר ישעיהו או את הנביאים האחרים. בין אם מדובר בנבואות תוכחה, עם כל התוקף שלהן, או בנבואות נחמה וגאולה מלאות אהבה — כולן הן ביטויים רגשיים. ביטוי הרגש הוא סוג אחר של אינטליגנציה. בדיוק כמו בחמשת חומשי תורה, גם כל פסוק בנביאים חייב להלמד במלוא הרצינות, אבל כשלומדים את הנביאים אנו נקראים להשתמש באינטליגנציה הרגשית שלנו כדי שנוכל להרגיש או לחוש את הרגשות שמעביר ומבטא כל פסוק שאמרו הנביאים האמיתיים של עם ישראל.

> כשלומדים את הנביאים אנו נקראים להשתמש באינטליגנציה הרגשית שלנו כדי שנוכל להרגיש או לחוש את הרגשות שמעביר ומבטא כל פסוק שאמרו הנביאים האמיתיים של עם ישראל

אינטליגנציה אינטואיטיבית ואינסטינקטיבית בלימוד הכתובים

לבסוף, גם הכתובים דורשים סוג שונה ומיוחד של אינטליגנציה — אינטליגנציה אינטואיטיבית וגם אינטליגנציה אינסטינקטיבית. זוהי האינטליגנציה הבסיסית של הכתובים.

אינטליגנציה אינסטינקטיבית גורמת לאדם להמשך כמו מגנט לטוב ולעומת זאת לתעב את הרע ולדחות אותו באופן אינסטינקטיבי. הכתובים מתחילים בספר תהלים. ספר תהלים הוא גם מאד רגשי, כמובן, אבל בעצם הוא מבטא את התגובה האינסטינקטיבית של המלך דוד למה שקורה לו בחיים. בכל מה שעובר עליו, כל המאורעות שהוא חווה, הוא פונה למקור היחיד שאפשר לפנות — אל ה'. דוד חש שהוא עני ואביון (כפי שהוא מכנה את עצמו ארבע פעמים בתהלים[כג]!) ובקשתו היחידה, המופנית אל ה' בלבד, היא שה' יאזין לו כאשר הוא שופך שיח לפניו[כד] — "תפלה לדוד הטה הוי' אזנך ענני כי עני ואביון אני"[כה]. אינטליגנציה אינטואיטיבית, לעומתה, היא מה שאב מלמד את בנו — התוכן של ספר משלי, הספר השני בכתובים. עם כל מה שקורה לו, כל מה שהוא חווה, הוא פונה למקור היחיד שהוא יכול לפנות אליו — לה'.

ולסיכום כל ההקבלות:

כג תהלים מ, יח; ע, ו; פו, א; קט, כב.

כד כפתיחת פרק קב: "תפלה לעני [היינו דוד] כי יעטף ולפני הוי' ישפך שיחו".

כה פתיחת פרק פו בתהלים. שני הפסוקים - פתיחת פרק פו ופתיחת פרק קב - עולים יחד ז"פ **משיח בן דוד** (**דוד** פעמים **אורה**).

חלק התנ"ך	האינטליגנציה	אבר חיוני	מח
תורה	אינטלקטואלית	מח	חכמה
נביאים	רגשית	לב	בינה
כתובים	אינסטינקטיבית	כבד	עטרא דגבורות שבדעת
	אינטואיטיבית	כליות	עטרא דחסדים שבדעת

ג. מהשכל אל הישׂוּם

פרספקטיבה חלופית

אולם, לעתים קרובות אנו לומדים[כו] שהאינטליגנציה האינטואיטיבית שייכת לאונה הימנית (חכמה) והאינטליגנציה השכלית שייכת לאונה השמאלית (הבינה). בהתחשב בכך, שתי האינטליגנציות הנותרות, הרגשית והאינסטינקטיבית, צריכות להקביל לימין ולשמאל של האונה האחורית (הדעת).

אם כן, יש לנו שתי הקבלות, שני מודלים, של סוגי האינטליגנציה השונים בהתאמה לכחות השכל ולחלקי המח. אם יש שתי הקבלות שונות, מבחינה מדעית נדמה שרק אחת יכולה להיות נכונה, אבל מנקודת מבט תורנית אנו רואים את שתיהן כנכונות, לפי ההקשר בו נמצאים. ננסה להסביר זאת לעומק על ידי הבאת דוגמה מהמדע המודרני.

מתיאוריה ליישום

ההבדל העיקרי בין שני המודלים הוא המיקום של האינטליגנציה האינטואיטיבית — בראשון היא שייכת לצד הימני של הדעת ובשני לחכמה. אבל, כפי שאמרנו, זו באמת שאלה של הקשר. אינטואיציה נחוצה הן בחיפוש אחר גילוי תאורטי חדש והן לצורך ישום מעשי של גילוי חדש. ונסביר:

תחומי המדע השונים — פיזיקה, כימיה וביולוגיה — מתחילים כולם במתמטיקה, שהיא המסגרת התאורטית עליה צריך להתבסס כל מדע מדויק. עם זאת, כל דיסציפלינה מדעית מהווה ישום שונה של המתמטיקה. עקרונות המתמטיקה תמיד זהים, אבל הישומים שלה משתנים מדיסציפלינה לדיסציפלינה. לכן, חידוש והתקדמות במדע דורשים שתי צורות כלליות של אינטליגנציה אינטואיטיבית — כזו הנחוצה לחדשנות תאורטית, כמו תובנה מתמטית חדשה, וכזו הנחוצה כדי ליישם את הממצא התאורטי במציאות, לדוגמה בהמצאת טכנולוגיה המבוססת על הידע התאורטי החדש. במבנה של המכללה התורנית[כז], שמסדר את כל תחומי המדע והאמנות כנגד הספירות, מקבילה המתמטיקה לחכמה, וכך גם האינטליגנציה האינטואיטיבית שמגלה שיטה מתמטית חדשה. לעומת זאת, ישום אותה שיטה באופן מעשי תלוי באינטליגנציה האינטואיטיבית הקשורה לצד הימני של הדעת, כפי שמיד נרחיב עוד. הסדר הטבעי הוא שתחילה חייבת להיות חדשנות ברמה התאורטית, ואחר כך חייבת לבוא חדשנות באופן הישום במציאות של החידוש התאורטי — יצירה או המצאה של משהו חדש שיעזור לאנושות.

כל חידוש אמתי, הן בצד התאורטי הן בצד הישומי, חייב לכלול אינטואיציה. ודאי שגילוי תאורטי חדש לגמרי דורש אינטואיציה גדולה — בין אם מדובר במתמטיקה, בפיזיקה או בכל דיסציפלינה מדעית אחרת (וכמובן גם בפסיכולוגיה, אמנות, מוזיקה ושאר התחומים ההומניים). זו אינטואיציה שמפיקה הברקה חדשה לגמרי במודעות, אותה צריך אחר כך לפרט, לנמק ולהסביר. זהו, בדיוק, היחס בין החכמה והבינה, ולכן האינטואיציה הזו שייכת לחכמה, מח הימין.

אבל אפילו חידוש באופן הישום דורש אינטואיציה. אם לא כן, החידוש לא היה אלא

כו ראה לדוגמה באורך בשיעור ח' כסלו תשע"א; אל עולם הקבלה פ"ז. ובכ"מ.

כז נדפס באיחוד התורה והמדע הרחבה 3 (עמ' 367).

תוצאה אוטומטית של התיאוריה. בלשון פילוסופית, אם מציאת ישום היתה אוטומטית היתה בכך עדות לכך שהישום יכול להיות מופק מהגילוי[כח] (בדרך של דדוקציה), אבל למעשה מציאת ישום חדש דורשת אינדוקציה — לימוד של משהו חדש מהעובדות הנתונות, מתוך תובנה עמוקה. לכן גם גילוי או המצאה של ישום חדש דורשים נשמה — נשמה חיה בעלת ידע רחב ועמוק, שמקדישה את עצמה ללימוד, משתוקקת להבין ורוצה לתרום תרומה חיובית לאנושות. הנשמה הזו מקבלת השראה, שאפשר אפילו לכנות השראה אלקית מלמעלה, שמתבטאת בהבנה אינטואיטיבית איך ליישם את הגילוי התאורטי החדש ולהפוך אותו למעשי, ישים ושימושי במציאות שלנו. נקרא לסוג האינטואיציה הזה אינטליגנציה אינטואיטיבית ישומית. זהו סוג האינטליגנציה האינטואיטיבית שמיוחס על ידי החכמים לכליות, "כליות יועצות", כנ"ל. איזו עצה הן נותנות? עצה פרגמטית לישום הדברים במציאות בצורה הטובה ביותר.

שכל, רגשות והרגלים

במבנה הראשון, בפרק הקודם, הסברנו שהחכמה המאירה את כל כחות השכל (המושכל, חכמה־בינה־דעת) היא אינטליגנציה שכלית, הבינה המאירה את אורה ללב (המורגש, חסד־גבורה־תפארת) היא אינטליגנציה רגשית והדעת המאירה את אורה לכליות ולכבד (המוטבע, נצח־הוד־יסוד) היא האינטליגנציות האינטואיטיבית והאינסטינקטיבית. איך נסביר את המערכת השלמה לפי המבנה השני?

כאן הדגש יהיה על הזרימה של כל עשרת כחות הנפש, גם היא לפי החלוקה של מושכל־מורגש־מוטבע, אבל מתוך התייחסות לחכמה והבינה כאבא ואמא המולידים את כל המדות, גם כחות הרגש (חג"ת) וגם ההרגלים המוטבעים (נה"י), כאשר הדעת היא המחברת בין המוחין והמדות:

> החכמה והבינה, האבא והאמא, הם האינטליגנציה האינטואיטיבית והאינטליגנציה השכלית, הפועלות בשיתוף פעולה פורה — האבא מבריק את ההברקה האינטואיטיבית הכללית והאמא תופסת אותה, מנתחת, מפרטת, מרחיבה ומסבירה (כמו בתהליך ההריון, כאשר דווקא ברחם האם נעשית כל ההתפתחות שבונה את העובר).

צד ימין של הדעת הוא הכח לחבר את השכל אל תחום הרגש, ולתרגם אותו לאינטליגנציה רגשית המתבטאת באהבה (פנימיות החסד), יראה (פנימיות היראה) ורחמים (פנימיות התפארת, נפש יפה היא נפש רחמנית). לכן, הרגש כולו נוטה ימינה — רגש טהור הוא בעיקר ביטוי של אהבה.

לעומת זאת, צד שמאל של הדעת הוא הכח לחבר את השכל (ובעצם גם את הרגש) אל תחום המוטבע, ולתרגם אותו לאינטליגנציה אינסטינקטיבית המתבטאת בבטחון (פנימיות הנצח), תמימות (פנימיות ההוד) ואמת, במובן של מימוש והגשמה (פנימיות היסוד). לכן, כחות המוטבע, שנדרשים להיות מעשיים, נוטים שמאלה — מעשה דורש כח וגבורה, שינוי המציאות לא בא בקלות. נשים לב שלפי שני המבנים, הצד השמאלי של הדעת הוא אינסטינקטיבי — המקור של האינטליגנציה האינסטינקטיבית וכל כחות ההרגל של הנפש.

המבנה הזה 'מזמין' אותנו להשלים את השמות בלשון הקדש לכל סוגי האינטליגנציה (ארבעה סוגים של שכל): כשם שבמושכל יש אינטליגנציה שכלית ('שכל שכלי') ובמורגש אינטליגנציה רגשית ('שכל רגשי'), כך במוטבע נכנה את האינטליגנציה האינסטינקטיבית אינטליגנציה טבעית ('שכל טבעי') ואת האינטליגנציה האינטואיטיבית — שמקורה מעל

כח ממשפט אי־השלמות של גדל עולה שאין מערכת אקסיומות סגורה שניתן להוכיח מתוך עצמה – על ידי דדוקציה בלבד – את נכונות כל ההצהרות בה. צריכים לצאת 'מחוץ' למערכת, כביכול – על ידי אינדוקציה – כדי להוכיח את כל ההצהרות שלה.

כשם שבמושכל יש אינטליגנציה שכלית ('שכל שכלי') ובמורגש אינטליגנציה רגשית ('שכל רגשי'), כך במוטבע נכנה את האינטליגנציה האינסטינקטיבית אינטליגנציה טבעית ('שכל טבעי') ואת האינטליגנציה האינטואיטיבית נכנה אינטליגנציה נבואית ('שכל נבואי')

השכל[כט] (שהרי החכמה, המחוברת לכתר, היא מעל השכל הרגיל[ל] — נכנה אינטליגנציה נבואית ('שכל נבואי'[לא]), נבואה גם במובן של נביעה[לב], "נביעת האין־סוף"[לג] שמאפיינת את החכמה (תכונת "כל רבי מארץ ישראל" לעומת "כל רב מבבל"[לד], מוחין דאבא לעומת מוחין דאמא[לה]).

בחרנו במבנה הראשון כדי להסביר לפיו את התנ"ך, משום שהוא מתאים יותר להקבלה המשולשת של תורה־נביאים־כתובים למח־לב־כבד (וכליות) בהשראה של חכמה־בינה־דעת, בעוד שהמבנה השני מתאים בעיקר להסביר את חכמה־בינה־דעת בפני עצמן (כמוליכות את מדות הנפש, ולא ככוללות את כל המושכל־מורגש־מוטבע). ובכל זאת, אם נרצה להסביר את החלוקה לתנ"ך לפי המבנה השני, נאמר כך: התורה כוללת הן את האינטליגנציה האינטואיטיבית והן את האינטליגנציה השכלית — לימוד התורה שבכתב בפני עצמה מבריק בנפש הברקות אינטואיטיביות בנוגע לטוב והרע באופן כללי, והניתוח המעמיק של כל אות ותג מהתורה שבכתב בלימוד התורה שבעל פה, שהופך את הדברים לישימים ומפורטים, הוא הכח השכלי המעמיק (בדומה למה שהוסבר בפרק הקודם); הנביאים דורשים אינטליגנציה רגשית, כפי שהוסבר קודם; הכתובים דורשים בעיקר אינטליגנציה אינסטינקטיבית, ישום בפועל של האינטליגנציה השכלית והאינטליגנציה הרגשית, כפי שהדברים צומחים מתוך נפש האדם ובתגובה למציאות, מלמטה למעלה.

ולסיכום (לפי המודל השני):

ספירה	אינטליגנציה	תנ"ך	חלק המח	תפקוד
חכמה	אינטואיטיבית (נבואית)	תורה	אונה ימנית	אבא
בינה	שכלית		אונה שמאלית	אמא
עטרא דחסדים שבדעת	רגשית	נביאים	ימין האונה האחורית	קשר למורגש
עטרא דגבורות שבדעת	אינסטינקטיבית (טבעית)	כתובים	שמאל האונה האחורית	קשר למוטבע

כט היינו חכמה־שכל דאריך (כח המשכיל), המאיר גם ב"כליות יועצות" (כנ"ל באריכות).

ל ראה תניא פי"ח (ועוד).

לא לשכל הנבואי אפשר לקרוא גם 'שכל ראשון' – שכל על־שכלי, שמופיע כ"מושכל ראשון" (שהוא ראשית רוח הקדש, כידוע). ורמז: **ראשון**, **שכלי**, **רגשי**, **טבעי** עולה 1521, 39 ("**הוי' אחד**", **טל**) ברבוע (**זך** מילויי שם הוי' ב"ה – **שבת**, **זך** פעמים **הוי'**, השרש, ועוד **אחדות פשוטה**, אותיות המילוי של **זך** השמות)!

לב **נביעה** עולה 137, יחוד **חכמה־נבואה** (בגימטריא קבלה, חכמת הח"ן – "לבי ראה הרבה **ח**כמה" וראית עין ה**נ**בואה, כמבואר בתניא אגה"ק יט – כמבואר בכ"ד).

לג כש"ט (קה"ת) אות קמ.

לד תקו"ז חדש צח, א. ראה שם הגדולים סדר תנאים ואמוראים.

לה ראה בארוכה שערי אורה ד"ה "בכ"ה בכסלו" פנ"ד ואילך; המשך תרס"ו עמ' צ ואילך; ד"ה "אמר רבא" תש"ח פי"א. וראה סדרת שיעורים בנושא בבלי וירושלמי החל מכ"ב אלול תש"ע.

שיעור

בר מצוה ישראל שי' פריימן (ח"א)

"וישראל עשׂה חיל"

קיצור מהלך השיעור

בתחלת השבוע זכינו לשיעור ראשון מאז פרוץ המלחמה כנגד איראן. השראת **מבצע "עם כלביא"**, והתחושה שמתקיים בנו "וישראל עשׂה חיל", מיקדו את חלקו הראשון של השיעור – הנדפס כאן – ב**נבואות הגאולה של בלעם** ובפירושי בעל **אור החיים** עליהם (לצד אוירת בר־המצוה לנכד, בה נמסר השיעור). **פרק א** עוסק בנבואות **"דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל"**, על הגאולה הצומחת מ**תשובת הבינונים** והגאולה הצומחת מ**תשובת הצדיקים**, מתוך דגש על יחוד **משיח בן דוד ומשיח בן יוסף** (דווקא בסדר מופלא של "אחליפו דוכתייהו", שאסור לפספס את ההערה הארוכה והעמוקה עליו). **פרק ב** מתמקד בענינים הקשורים למלחמה של עם ישראל באויביו ול**בשורת הגאולה** הטמונה בה – **"וישראל עשׂה חיל"!**

א. יעקב וישראל בנבואת הגאולה

לחיים, שתהיה חסיד, ירא שמים ולמדן.

אחד הפסוקים העיקריים שקשורים לשם ישראל הוא "וישראל עשׂה חיל". איפה הוא כתוב? בנבואת בלעם, שהיא המקור המפורש העיקרי בתורה לנבואה על משיח (כמו שכותב הרמב"ם[א]). יש באותה נבואה שלשה פסוקים[ב]:

אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל וּמָחַץ פַּאֲתֵי מוֹאָב וְקַרְקַר כָּל בְּנֵי שֵׁת. וְהָיָה אֱדוֹם יְרֵשָׁה וְהָיָה יְרֵשָׁה שֵׂעִיר אֹיְבָיו וְיִשְׂרָאֵל עֹשֶׂה חָיִל. וְיֵרֶד מִיַּעֲקֹב וְהֵאֲבִיד שָׂרִיד מֵעִיר.

שלשת הפסוקים יחד שוים בגימטריא **כב** (כנגד **כב** אותיות התורה[ג]) פעמים **משיח בן דוד** (נושא הנבואה הזו)[ד]!

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. י"ט סיון פ"ה – כפ"ח.

א ראה רמב"ם הלכות מלכים פי"א ה"א.

ב במדבר כד, יז־יט.

ג רבי אברהם אבולעפיא מסביר (אור השכל ח"ד; מפתח הרעיון אות ד) ש־**כב** אותיות התורה מתחלקות בסוד **יחד** – **י** יחידות (אותן הוא מונה מ־**א** עד **י**, סוד "עשר ולא תשע"), **ח** עשרות (מ־**כ** עד **צ**) ו־**ד** מאות (מ־**ק** עד **ת**) – וכאן היינו סוד "יחד **שבט ישראל**" (דברים לג, ה), ר"ת **ישי** (שיחת ליל ב' דחה"ס תשמ"ח ועוד), מגזעו צומח משיח בן דוד (ראה ישעיה יא, א), "בן ישי בראש" (כדלקמן בפנים).

ד ורמזים נוספים: רק הפסוק הראשון – "**אראנו ולא עתה**

"דרך כוכב מיעקב" הוא מלמעלה למטה ו"וקם שבט מישראל" הוא מלמטה למעלה. הראשון הוא משיח של "אחישנה", "וארו עם ענני שמיא", והשני הוא משיח של "בעתה", "עני ורכב על חמור"

גאולת "דרך כוכב מיעקב" באה כאשר כל היהודים – שכולם בחזקת בינונים – עושים תשובה

כל נבואות בלעם, כל הברכות שה' שם בפיו (כהיפוך לקללות שרצה לקלל, "ויהפך לך הוי' את הקללה לברכה כי אהבך הוי' אלהיך"[ו]), משוות בין שני השמות המובהקים של עם ישראל — יעקב וישראל. גם בנבואה הזו מופיעים שני השמות, ב"חותם המתהפך" — יעקב־ישראל־ישראל־יעקב ("דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל... וישראל עשה חיל. וירד [לשון רדיה] מיעקב").

יש בענין פירוש יפה של בעל אור החיים הקדוש, שעוד כמה שבועות, בט"ו תמוז, יום ההילולא שלו. כמדומני שפעם למדנו את הפירוש שלו[ז], אבל "אין בית מדרש בלא חידוש"[ח]. הוא אומר שני פירושים על "דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל":

"אחישנה" של בינונים ו"בעתה" של צדיקים

בפירושו הראשון, פירוש מחודש מאד, הוא מפרש "אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב" על "זכו 'אחישנה' לא זכו 'בעתה'"[ט] — גאולת "אחישנה" היא אמנם "לא עתה", אבל לא רחוקה בהכרח, ואילו גאולת "בעתה" היא ודאי בגדר "לא קרוב". כהמשך לכך הוא מפרש ש"דרך כוכב מיעקב" הוא גאולה של "זכו 'אחישנה'" ואילו "קם שבט מישראל" הוא גאולת "לא זכו 'בעתה'". "דרך כוכב" היינו התגלות אלקית מלמעלה. כתוב בזהר[י] שלפני שמשיח בן דוד יתגלה יופיע כוכב מיוחד בשמים, עליו כתוב "דרך כוכב מיעקב". עיקר ההבדל בין שני הביטויים הוא ש"דרך כוכב מיעקב" הוא מלמעלה למטה ו"וקם שבט מישראל" הוא מלמטה למעלה. שוב, הוא מפרש שהראשון הוא משיח של "אחישנה", "וארו עם ענני שמיא", והשני הוא משיח של "בעתה", "עני ורכב על חמור"[יא].

הוא כותב בפירוש ש"יעקב" מתאר את הבינונים ו"ישראל" את הצדיקים — כלל גדול גם בדא"ח[יב] — וממילא מתבקשת השאלה: למה גאולת "לא זכו 'בעתה'" היא "[קם שבט מ] ישראל" ו"זכו 'אחישנה'" היא "[דרך כוכב מ] יעקב"? הוא מסביר ווארט מאד יפה:

גאולת "דרך כוכב מיעקב" באה כאשר כל היהודים — שכולם בחזקת בינונים ("מדת כל

אשורנו ולא קרוב דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת" – עולה **טז** פעמים **צמח צדק**, שמו של מלך המשיח (משיח בן דוד)! רק הביטוי הראשון, "**אראנו ולא עתה**" (גאולת "אחישנה", כדלקמן בדברי האוה"ח) עולה **בית משיח**!

ה דברים כג, ו. ה"ויהפך" הזה הוא פעולת "אתהפכא חשוכא לנהורא וטעמין מרירו למיתקא" (זח"ג רסז, א) שיש בה יתרון "כיתרון האור [הבא] מן החשך" (קהלת ב, יג). ורמז: "**ויהפך**" עולה 121, 11 ברבוע (כאשר רק השער, **פך**, עולה 100, 10 ברבוע), ההפרש בין **אור** ל־**חשך** (וכן ההפרש בין **אלהים** ל־**אור**, סוד "ויאמר **אלהים** יהי **אור**", שהוא האלכסון של **אלהים** על **אלהים**, כמבואר באריכות במ"א). המלה "ויהפך" חוזרת י"פ בתנ"ך – **ד** בתורה (בראשית יט, כה; שמות י, ט; יד, ה; דברים כג, ו), **ד** בנביאים (שופטים כ, לט; שמואל־א י, ט; מלכים־ב ט, כג; ישעיה סג, י) ו־**ב** בכתובים (תהלים עח, מד; נחמיה יג, ב) – וסימנך "בטח **בדד** עין יעקב" (דברים לג, כח), וד"ל. "**ויהפך**" במ"ס עולה 49 (7 ברבוע), במספר קטן עולה 22 (**כב** אתוון) ובמספר קטן מספרי עולה 4 (2 ברבוע) – סה"כ כל הרמות עולות 196, 14 ברבוע (ובארבעת חילופים שכנגד כחב"ד עולה 1891, משולש **אין** – סוד "אין מזל מישראל", ממנו כח האתהפכא, כנודע, וד"ל).

ו התוועדות ט"ו תמוז (נדפסה בגליון מטות) תשפ"ב (וראה גם שבת בלק תשע"ז).
ז חגיגה ג, א; במדבר רבה יד, ד.
ח סנהדרין צח, א.
ט זהר ח"א קיט, א; ח"ג קיב, ב (הוזכר באוה"ח עה"פ).
י דניאל ז, יג.
יא זכריה ט, ט.
יב לקו"ת בל"ק ד"ה "לא הביט" וביאורו.

אדם"[יג]) — עושים תשובה. מדובר על תשובה לפי ערך הבינונים — הם לא מגיעים לדרגת צדיקים, אבל כלל ישראל חוזר לה' — מתקיים "זכו 'אחישנה'", הכלל זוכה, ולא רק כמה צדיקים בודדים. לעומת זאת, הוא אומר, אם ישנם מספר מסוים של צדיקים בדור, "ישראל", אבל הכלל עדיין לא הגיע לדרגת "יעקב", בזכות הצדיקים שבדור יכולה לבוא רק גאולת "בעתה". ווארט מאד חזק. ה' שתל בכל דור ודור כך וכך צדיקים — "ראה הקב"ה בצדיקים שהם מועטים עמד ושתלן בכל דור דור"[יד], אבל הכלל הוא לא הצדיקים — והצדיקים המועטים לא מספיקים בשביל גאולת "אחישנה" אלא רק בשביל גאולת "בעתה"[טו].

זהו הפירוש הראשון שלו, שהוא כבר פירוש מופלא ביותר, וגם נותן תוקף יתר לספר של בינונים — העיקר הוא ספר של בינונים, לא ספר של צדיקים. לפי הפירוש הראשון אף פעם לא נגיע שכולם יהיו צדיקים. אז העיקר הוא כמה יהודים פשוטים של הבעל שם טוב — יהודים שהם בבחינת "יעקב" באמת ("תתן אמת ליעקב"[טז] דווקא, וד"ל) — יש בדור. אם יש רובא ככולא כאלה — מתקיים "זכו 'אחישנה'".

משיח בן דוד ומשיח בן יוסף

אחר כך הוא אומר פירוש שני, קצת הפוך מהראשון:

כתוב בזהר[יז], וגם בגמרא[יח], שיש שני משיחים — משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. לפי הפשט, קודם בא משיח בן יוסף ואחריו משיח בן דוד. משיח בן יוסף הוא בבחינת קו ביחס למשיח בן דוד, שהוא שטח. הקו, כמבואר אצלנו באריכות[יט], וידוע בהרבה מקומות בחסידות[כ], הוא יחסית בחינת תהו, לכן הוא בסכנת שבירה. לכן כתוב על משיח בן יוסף ש'מי יודע מה יהיה אתו' — אולי הוא ימות במלחמה, ח"ו. מי אותו גוי רשע שהורג אותו? קוראים לו רומילוס, ככה כתוב בחז"ל. לכן האריז"ל אומר[כא], בהדגשה, שצריכים להתפלל כל יום — שלש פעמים ביום — שמשיח בן יוסף לא יהרג על ידי רומילוס הרשע.

> משיח בן יוסף הוא בבחינת קו ביחס למשיח בן דוד, שהוא שטח. הקו הוא יחסית בחינת תהו, לכן הוא בסכנת שבירה

> אם יש הרבה 'יעקבים' בדור – בינונים מתוקנים, כמו שאמרנו קודם – אז יבוא מהשמים משיח בן דוד, אבל בלי משיח בן יוסף, כי משיח בן יוסף יהרג במלחמה (מלחמת עמלק), ח"ו

מעניין שבאריז"ל, בפרי עץ חיים ושער הכוונות, כתוב שעיקר הכוונה הזו הוא ב"כסא דוד" בברכת בונה ירושלים, כי משיח בן יוסף הוא הכסא, כביכול, של משיח בן דוד. אבל האור החיים הקדוש מביא בפשטות — לא חידוש שלו, אומר שככה כתוב בספרי הקבלה, באריז"ל — שהמקום העיקרי לכוון זאת הוא במלים "לישועתך קוינו כל היום". איפה הן? לא

יג תניא פי"ד.

יד יומא לח, ב.

טו לפי ההסבר הזה אפשר ליישב את המחלוקת של רבי אליעזר ורבי יהושע (סנהדרין צז, ב) האם הגאולה תלויה בתשובה או לא, ולומר ש"אלו ואלו דברי אלהים חיים" ומדובר בשני גוונים של תשובה – תשובת הכלל בתשובה 'קטנה' (תשובה תתאה) או תשובת יחידים בתשובה יותר 'גדולה' (תשובה עילאה), ודוק.

טז מיכה ז, כ.

יז זהר ח"א כה, ב (וברבוי מקומות). ראה ד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" לר"ה מפאריטש (נדפס במגיד מראשית אחרית).

יח סוכה נב, א.

יט ראה מלכות ישראל ח"א מאמר "נקודה, קו, שטח".

כ ראה תו"א סה, ד ואילך. ובכ"מ.

כא פע"ח שער העמידה פי"ט.

ב"בונה ירושלים" אלא בברכה הבאה, "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח". הוא אומר שהישועה הזו, "כי לישועתך קוינו", היא שלא יהרג משיח בן יוסף.

אם הממלכה הלא־דתית כביכול, ממלכת הצפון, ממלכת ישראל, תחזור בתשובה וכולם יהיו בבחינת צדיקים (ואף בבחינת בעלי תשובה שלמעלה מצדיקים) – משיח בן יוסף לא יהרג

לאור זאת הוא מסביר באופן אחר לגמרי מהפירוש הראשון, כשבפירוש השני הגאולה של "ישראל" היא למעלה מהגאולה של "יעקב" (כמתאים ליחס הפשוט בין שני השמות המובהקים שלנו, כשהשם ישראל הוא למעלה מהשם יעקב). הוא אומר שאם יש הרבה 'יעקבים' בדור – בינונים מתוקנים, כמו שאמרנו קודם – אז יבוא מהשמים משיח בן דוד, אבל בלי משיח בן יוסף, כי משיח בן יוסף יהרג במלחמה (מלחמת עמלק), ח"ו. כאן הוא לא מדבר על הכמות – הרבה או פחות בעלי זכויות – אלא רק שאם הגאולה באה מכח יעקב, הבינוני, משיח בן דוד יבוא מהשמים, כוכב, אבל משיח בן יוסף ימות, ואז יהיה חסרון בשלמות הגאולה, כפי שיוסבר. לעומת זאת, אם יש הרבה צדיקים בדור, הרבה "ישראל" ("ועמך כֻּלם צדיקים גו'"[כב]) – הפוך מהפירוש הראשון – הם יכולים גם למנוע את ההרג של משיח בן יוסף (השם ישראל ניתן לנו מתוך הנצחון על עשו־עמלק, "כי שרית עם אלהים ועם אנשים

כאשר שני המשיחים מצטרפים יחד הגאולה היא שלמה, לעילא ולעילא

ותוכל"[כג], והרי "אין עשו נופל אלא ביד בניה של רחל"[כד], היינו משיח בן יוסף, ודוק). משיח בן יוסף נקרא גם משיח בן אפרים, כי הוא מאפרים. אפרים היינו ממלכת ישראל, והרי "ישראל" הוא כינוי לצדיקים. אם הממלכה הלא־דתית כביכול, ממלכת הצפון, ממלכת ישראל, תחזור בתשובה וכולם יהיו בבחינת צדיקים (ואף בבחינת בעלי תשובה שלמעלה מצדיקים[כה]) — משיח בן יוסף לא יהרג.

כאשר שני המשיחים מצטרפים יחד הגאולה היא שלמה, לעילא ולעילא. הציור כאן הוא שמשיח בן דוד הנו ה"דרך כוכב" מלמעלה למטה, ואילו משיח בן אפרים הוא ה"וקם שבט" מלמטה למעלה (בדרך של "אמת מארץ תצמח"[כו]). בדרך כלל יוסף־אפרים הוא סוד יסוד הדכורא הממשיך מיין־דכורין מלמעלה למטה ודוד הוא סוד הנוקבא המעלה מיין־נוקבין מלמטה למעלה, אבל כאן "איפכא מסתברא", ויש תופעה של "אחליפו דוכתייהו"[כז] — משיח בן

כב ישעיה ס, כא.

כג בראשית לב, כט.

כד בראשית רבה עג, ז ובכ"ד.

כה ראה ברכות לד, ב.

כו תהלים פה, יב.

כז הסדר הקבוע הוא בסוד שם **אלהים** (בגימטריא **הטבע**), בו כל דבר נמצא במקומו (לכאורה) מאז ששת ימי בראשית (הבריאה בשם אלהים, החוזר לב פעמים במעשה בראשית, החל מ"בראשית ברא אלהים"). לעומת זאת, "אחליפו דוכתייהו" הוא סוד שם הוי' ב"ה ("הוי' **אחד**", נוטריקון "**אח**ליפו **ד**וכתייהו"), "סוד הוי' ליראיו" (תהלים כה, יד). לפי זה, פסוק היחוד – "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" (דברים ו, ד) – בעצם אומר ש"הוי' [אחליפו, הוא] אלהינו [לא אחליפו, הוא] הוי' [אחליפו, והכל] אחד", והיינו הגילוי המופלא שהסדר הגלוי לאחר הצמצום של שם אלקים ("אלהינו") הוא בעצם הפוך מהסדר העצמי שלפני הצמצום ("הוי'" הראשון בפסוק), והעבודה שלנו היא להפוך (להגיע ל"הוי'" השני שבפסוק) ובכך לגלות שהצמצום לא כפשוטו, ושהאמת לאמתו היא דווקא "אחליפו דוכתייהו" ביחס לסדר של הטבע הקבוע, ודווקא אז מתגלה לעין כל שהכל אחד ממש (זהו גם הסבר פשוט לכך שדווקא '**טבע** **שני**' הוא **אמת** – דווקא ה"אחליפו דוכתייהו" ביחס לטבע הראשון, **הטבע** של שם **אלהים**, אחרי הצמצום הנדמה כפשוטו, מגלה את הסדר העצמי שלפני הצמצום), וד"ל. ובתוספת העמקה: שם הוי' הכפול בקריאת שמע (ועל דרך זה ב־**יג** מדות הרחמים, שלפניהם נאמר "הוי' הוי'", ביניהם "פסיק טעמא" שבסוד הצמצום של "אלהינו", ואחר כך "**אחד**" מדות רחמים, ודוק) רומז לכך שהחילוף

דוד הוא הזכר (ה"יורה כחץ"[כח], "דרך כוכב מיעקב") ומשיח בן אפרים הוא הנקבה (שמתעוררת מלמטה, כאשר "שבט" הוא דימוי מובהק של המלכות[כט], ומכיון ש"רגליה [של המלכות] יורדת מות"[ל] צריך להתפלל עליו שלא ימות). רק כאשר שני המשיחים נמצאים יחד יש זיווג שלם של זכר ונקבה — יחוד מלכות דוד מלמעלה ומלכות ישראל מלמטה — כאשר "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר"[לא] היינו קדימת בואו של משיח בן אפרים למשיח בן דוד (שהוא בעצמו ה"זכר", שנולד בדיוקנו של אביו ממש[לב], וד"ל).

רק כאשר שני המשיחים נמצאים יחד יש זיווג שלם של זכר ונקבה – יחוד מלכות דוד מלמעלה ומלכות ישראל מלמטה – כאשר "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר" היינו קדימת בואו של משיח בן אפרים למשיח בן דוד

ונוסיף רמז ששייך לפרשה שלנו, פרשת שלח: **אפרים** ועוד **דוד** שוה **משה**. רואים בפרשה ששני המרגלים הכשרים הם יהושע שבא מאפרים וכלב שבא מיהודה, השבט של בית דוד, ודווקא הם מכוונים לדעת משה. ממלא המקום של משה עצמו הוא דווקא יהושע, בחינת משיח בן אפרים — הוא מכניס אותנו לארץ והוא נלחם בשבעת עממי כנען, לרשת את הארץ ולהנחיל אותה לבני ישראל.

בפירוש הזה הוא לא מבחין כלל בין "בעתה" ל"אחישנה" — זהו פירוש אחר. מהפירוש הזה יוצא שאם רוצים את הגאולה האמתית והשלמה צריך שנשאף כולנו — גם (ובעיקר כנ"ל) ממלכת ישראל — שכולם יהיו צדיקים (דהיינו ראויים לעבודת ה"אתהפכא חשוכא לנהורא"[לג], שהיא עבודת התשובה, וכפסק הרמב"ם ש"סוף ישראל בסוף גלותן לעשות תשובה ומיד הן נגאלין"[לד], גאולה אמתית ושלמה, אמתית מצד "דרך כוכב", משיח בן דוד, ושלמה מצד "וקם שבט", משיח בן אפרים, וד"ל), ואז יופיעו שני המשיחים גם יחד (שלפי הרמב"ם שניהם באיש אחד[לה]), הופעה נעלית לאין ערוך מהופעה של משיח בן דוד לבד.

העליה מיעקב לישראל

נוסיף כאן התבוננות לפי רמז מובהק: שני הכינויים של משיח (שהם שני המשיחים, לפי הפירוש השני) — **כוכב שבט** (359) — משלימים

של "אחליפו דוכתייהו" מתחולל פעמיים, בסוד "הפך בה והפך בה דכולא בה" (אבות פ"ה מכ"א), שני היפוכים (והוא סוד "פכים קטנים" שיתבאר לקמן, בפנים). בתוך התורה – "כולא בה" – יש כח הגבול וכח הבלי־גבול כאחד (**הגיון** של **כח הגבול** ו"**הגיון לבי**" של **כח הבלי־גבול**, המהופך מהגיון השכל הראשון, שאינו אלא הוה־אמינא), התגלות "**אנכי**" בתוך הגבול של אותיות התורה ("**אנא נפשי כתבית יהבית**"), סוד "אש שחורה [כח הגבול] על גבי אש לבנה [כח הבלי־גבול]" (ירושלמי שקלים פ"ו ה"א; זהר ח"ב פד, א. ובכ"מ), "**מימינו אש דת למו**" (דברים לג, ב; וראה מפתח הספירות לר"א אבולעפיא פרשת וזאת הברכה) שהוא גם "**מימינו** [כח הבלי־גבול] **דת שמאלו** [כח הגבול]" בדרך של אור ישר וגם "**משמאלו** [כח הגבול] **דת ימינו** [כח הבלי־גבול]" בדרך של אור חוזר (שחוזר לקדמותו ממש, שרש כח הגבול בעצמות למעלה מכח הבלי־גבול – בסוד "הכהנים הלוים" לעתיד לבוא, "כמעלת הזהב על הכסף", בכלות הנפש היתרה של כח הגבול על זו של כח הבלי־גבול, כמבואר בתניא פ"נ – שעל כן 'כח הבלי־גבול בפשיטות וכח הגבול בהתחדשות אמתית', וד"ל). תכלית התורה היא התלבשות כח הבלי־גבול בכח הגבול – סוד הרבי, בלי גבול בתוך גבול, עצמות ומהות בתוך גוף, כנודע (ראה באריכות **לב לדעת** מאמר "וצדיק יסוד עולם" והנסמן שם) – כאשר "הוא הנותן לך כח לעשות חיל" (כדלקמן פ"ב באריכות), בנשיאת הפכים (שני "פכים קטנים") גמורה. עוד על תופעות "אחליפו דוכתייהו" ראה באריכות שיעורי כא־כב חשון (פורסמו בגליונות וישלח ומקץ) תשע"ט.

כח נדה מג, א; שו"ע אה"ע סימן קנד סע' ו.

כט ראה בראשית מט, י ומפרשים על אתר.

ל משלי ה, ה.

לא ברכות ס, א.

לב הן בדיוקנו של אביו דוד, שלכן הוא נקרא בשמו (ראה ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד), והן בדיוקנו של אביו שבשמים – ראה באריכות **בעתה אחישנה** פרק ו הערה ב ובאריכות שם עמ' רלו ואילך (על יסוד דברי האוה"ח ברישׁ פרשת תזריע לפיהם "אשה יולדת זכר" היינו לידת המשיח), ואכמ"ל.

לג זח"ג רסז, א.

לד רמב"ם, הלכות תשובה פ"ד ה"ה.

לה ראה אדמה שמים ותהום מאמר "נסי נסים" הערה מו. ובכ"מ.

"פכים קטנים" רומזים שצריך ללמוד לעשות אתהפכא על כל דבר הכי קטן בחיים, על כל 'ביס' של אכילה טעימה וכיו"ב, והכל מתוך קטנות של שפלות ובטול הנדרשים בשביל האתהפכא

את **יעקב** (182) ל־**ישראל** (541), לכן דווקא אחרי "דרך **כוכב** מ**יעקב** וקם **שבט**" אפשר לומר "מ**ישראל**".

בדרך כלל אנחנו מזכירים[לו] שלשה דברים שמשלימים את **יעקב** ל־**ישראל**: **יעקב בן רבקה** עולה **ישראל**; **יעקב־שטן** שוה **ישראל**, רמז לכך שבזכות המאבק בשרו של עשו, השטן, עד להכנעתו והכללתו ביעקב, הוא זכה לשם ישראל — כפשט הפשוט של "כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל" (כנ"ל); **יעקב** ועוד "**פכים קטנים**" — שבהם עסק יעקב לפני המאבק[לז] — שוה **ישראל**.

ב"ה היום "ישראל עשה חיל", וצריך לדעת כיצד להתייחס לכך בעבודה הפנימית

השלישיה הזו מכוונת כנגד הספירות חסד־גבורה־תפארת: מרבקה אמנו, "ורבקה אֹהבת את יעקב"[לח], מקבל יעקב, האהוב, את מדת האהבה (לעומת "פחד יצחק"[לט] לו הוא זוכה מאביו). רבקה היא התבונה[מ], המולידה בלב אהבה ויראה (סוד תאומיה, יעקב ועשו). לעומת זאת, השטן משלים ביעקב את מדת הגבורה — מדת עשו, המתבטאת אצל יעקב במאבק עמו. "פכים קטנים" שייכים לעבודת הבירורים, עבודתו העצמית של יעקב, שבתפארת[מא] (**פך** הוא גם לשון אתה**פכא** — על יעקב לעשות אתהפכא[מב] ודווקא אז הוא זוכה לנצח את שרו על עשו ולזכות לשם ישראל — כאשר "פכים קטנים" רומזים שצריך ללמוד לעשות אתהפכא על כל דבר הכי קטן בחיים, על כל 'ביס' של אכילה טעימה וכיו"ב, והכל מתוך קטנות של שפלות ובטול הנדרשים בשביל האתהפכא). אבל הרמז שנוסף לנו הפעם הוא שלמות היחוד של יסוד ומלכות, כנ"ל באריכות. אם כן, ארבעת הרמזים הללו הם בסוד מרכבתא עילאה — מדות הלב ויחוד יסוד־מלכות — כשהכל במגמה להעלות־לייחד את **יעקב** ל**ישראל**.

בכל אופן, כמו שאמרנו קודם, בפסוקים האלה יש יעקב־ישראל־ישראל־יעקב — גם הפתיחה וגם החיתום הם ביעקב, ובאמצע יש פעמיים ישראל. כמו שדברנו לאחרונה[מג], השאלה היא "מי בראש?" וכאן רואים ש"בן ישי בראש"[מד] — הכל מתחיל מ"דרך כוכב מיעקב", שהוא דוד בן ישי[מה] ומשיח בן דוד (לפי הפירוש השני), באופן של "זכו 'אחישנה'" (לפי הפירוש הראשון). **ישראל** אותיות **לי ראש**[מו] — לא 'אני בראש' אלא 'יש לי ראש' שהוא־הוא "בן ישי בראש" (ועד שמתקיים מה שנאמר במשיח "עלה הפּוֹרֵץ לפניהם פרצו ויעברו שער ויצאו בו ויעבֹר מלכם לפניהם והוי' בראשם"[מז]). מהראש הזה מתקיים חותם המתהפך, בשתי המדרגות של ישראל, עד ל"וירד מיעקב" בקיום "ורדו"[מח]

לו ראה שיעור מוצאי ט' ואור לי' שבט תשע"ב. ובכ"מ. בענין שטן המשלים את יעקב ראה פנים יפות פרשת וישלח עה"פ "ויאמר לא יעקב וגו'"; פרשת חקת עה"פ "כה אמר אחיך ישראל". וראה ספר המקנה (מבעל הפ"י) על קידושין כט, ב ד"ה "שם ואפשר דמתרחש ניסא". ובענין פכים קטנים ראה אמרי נועם פרשת וישלח אות כ.

לז רש"י על בראשית לב, כה.

לח בראשית כה, כח.

לט בראשית לא, מב.

מ לקו"ת (האריז"ל) פרשת תולדות.

מא בהקבלת שבעת הדברים שלומדים מגנב (לוח "היום יום" ג' אייר) לשבע מדות הלב (ראה שיעור ח"י שבט תשע"א) הלימוד ש"דבר קטן חשוב כמו דבר גדול" מכוון לתפארת – סוד היחס הנכון ל"פכים קטנים".

מב אתהפכא גם במובן של "אחליפו דוכתייהו", כנ"ל הערה כז באריכות.

מג נפלאות גליון במדבר־שבועות השתא.

מד סנהדרין קב, א.

מה רמב"ם הלכות מלכים פי"א ה"א.

מו ספר הליקוטים וישב. ובכ"מ.

מז מיכה ב, יג.

מח בראשית א, כח.

בכל מעשה בראשית, לעשות את העולם הזה התחתון דירה לו יתברך[מט], "והאביד שריד מעיר", וד"ל.

ב. מלחמות ישראל

"וישראל עֹשה חיל"

אנחנו רוצים להתמקד במלים "וישראל עֹשה חיל"[נ], כי הן קשורות לשם של הבר־מצוה. הזכרנו את הביטוי הזה גם בהקשר למצב של עם ישראל היום, עם תחלת המבצע באיראן — שב"ה היום "ישראל עֹשה חיל", וצריך לדעת כיצד להתייחס לכך בעבודה הפנימית.

מה פירוש "עֹשֹה חיל"? התרגום מתרגם — "יצלח בנכסין". יש לומר בפשטות שמתפרש כאן על דרך ה"חיל" ("לעשות חיל") באיסור לומר "כֹּחי ועֹצם ידי עשה לי את החיל הזה"[נא], רק "וזכרת את הוי' אלהיך כי הוא הנֹתן לך כח לעשות חיל"[נב] (לעומת "החיל הזה", שמצביע על החיל הגלוי ומייחס את ההצלחה לעצמו ולא לה', ב"לעשות **חיל**" מודגשת הפעולה, והתחושה של "כח הפועל בנפעל"[נג],

> ב"**לעשות** חיל" מודגשת הפעולה, והתחושה של "כח הפועל בנפעל", ה"הוא" האלקי הנסתר המתלבש בתוך האדם הפועל ופועל דרכו

> הרבי מליובאוויטש אומר תמיד ש**חיל** הוא **ח**סיד, **י**ראֵ־שמים **ול**מדן – בכל אחד משלשת הדברים האלה צריך הצלחה

ה"הוא" האלקי הנסתר המתלבש בתוך האדם הפועל ופועל דרכו[נד].

לפי הפשט, לעשות חיל פירושו להצליח — להצליח בעסקים. עיקר החיל הוא "חילא דאורייתא", להצליח בלימוד התורה, שדווקא כאשר הוא ברצינות והתמדה נקרא עסק התורה — "לעסוק בתורה"[נה]. הרבי מליובאוויטש אומר תמיד ש**חיל** הוא **ח**סיד, **י**ראֵ־שמים **ול**מדן — בכל אחד משלשת הדברים האלה צריך הצלחה[נו]. צריך להצליח להיות חסיד, לגמול חסד עם כולם; להיות יראֵ־שמים פירושו להיות עם קבלת עול, והרבי אומר שקבלת עול צריכה להיות באושר[נז]; למדן, כפשוטו, צריך להצליח בלימוד[נח] — שתוכל גם ללמוד וגם ללמד. לפי הרמב"ם[נט] עיקר מצות תלמוד תורה הוא לא ללמוד בעצמך אלא ללמד אחרים. צריך ללמוד כל כך טוב שיהיה אפשר "ללמוד

מט ראה תניא פל"ו.

נ ורמז: נחשב במספר קטן את שלש המלים "**וישראל** [16] **עשה** [15] **חיל** [12]" ונעלה כל אחת ברבוע נקבל 625, 25 ברבוע (בנוסחה מיוחדת, 12 ברבוע ועוד 15 ברבוע ועוד 16 ברבוע שוה 25 ברבוע), 5 בחזקת 4, העולה אדם במילוי (**אלף דלת מם**) – ועולה **דירה־כלים־אשה** (ר"ת **דכא**, שרש הרבוע) ש"מרחיבין דעתו של אדם" כאשר הוא עושה בהם חיל (ברכות נז, ב) – הכל בסוד "אתם [ישראל] קרוים 'אדם'" (יבמות סא, א) מהלידה ו"איש" מבר־מצוה, כפי שיתבאר בהמשך.

נא דברים ח, יז.

נב שם פסוק יח.

נג ספר הישר (המיוחס לר"ת) סוף ש"ג.

נד אכן, ה"הוא" צריך להתלבש ב"הזה" (**הוא** בגימטריא **זה**, עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא) – לפעול דווקא דרך ה"לך" האנושי, כרצון ה'. ורמז: "**החיל הזה**" ועוד "**לעשות חיל**" עולה 924, **כח** פעמים **גל**, **ד** פעמים (ממוצע כל מלה) **רלא**, משולש **אהיה**.

נה נוסח ברכת התורה. וראה השוואה בין הלימוד והעסק ט"ז או"ח מז סק"א; ד"ה "אריב"ל דבר זה" ו"אריב"ל בכל יום" תרפ"ח; ד"ה "הסכת ושמע" תרצ"ג פ"ב ואילך. ועוד.

נו שרש **צלח** רומז למפרע ל־**ח**סיד ו־**ל**מדן וה־**צ**דיק היינו יראֵ־שמים, כבפסוק "ויראו צדיקים ויראו" (תהלים נב, ח; ראיה נופלת על לשון יראה, היינו יראה עילאה השייכת לבחינת ראיה דחכמה, כאשר הצדיק הוא סוד "יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז"א", ודוק) וכמאמר יוסף הצדיק "את האלהים אני יראֵ" (בראשית מב, יח).

נז ראה לדוגמה לקו"ש חט"ז בא ד ס"ט.

נח וראה במדבר רבה ו, ג (על חמש שנים בהן נמדדת ההצלחה – "סימן ברכה במשנתו").

נט הלכות ת"ת פ"א ה"ב.

וללמד לשמור ולעשות ולקים"[ס].

אם כבר התחלנו עם האור החיים נמשיך: איך הוא מפרש "וישראל עֹשה חיל"? הוא אומר ש"חיל" רומז לפסוק "חיל בלע ויקיאנו"[סא] והוא סוד **רפח** ניצוצין שנפלו בשבירת הכלים ועלינו לברר אותם[סב]. הוא לא כותב את הרמז, אבל ודאי אמרנו בעבר, ששׁשת צירופי המלה **חיל** שוים בדיוק **רפח**! הוא אומר, האריז"ל אומר, שכאשר נסיים את עבודת הבירורים יבוא משיח. הרבי אומר שכבר סיימנו[סג], אבל כנראה יש עוד משהו לעשות. יש לנו הרבה פירושים[סד] על "נסתיימה עבודת הבירורים" ועל מה שצריך לעשות כעת, ולפי האור החיים הזה יש עוד פירוש מה צריך לעשות הלאה. היות שהפסוקים האלה מדברים על ביאת המשיח, "וישראל עֹשה חיל" פירושו שהוא מצליח — תכלית ההצלחה — לגמור את התיקון וההעלאה של כל **רפח** הניצוצין הקדושים, ואז בא משיח. הוא כותב[סה] שאחת

הניצוץ הספיק להתלכלך בזמן הרב שהוא היה בידי הקליפות. אם הוא מלוכלך הוא לא יכול לעלות לשרשו. אחרי שהורגים את האויב ומוציאים את הניצוץ צריך לנקות את הניצוץ, ורק אז הוא יוכל לעלות ולהתחבר לקדש העליון

הדרכים להוציא ניצוצות היא הריגת האויבים שלנו, כמו שעושים במלחמה. לפני כשנה וחצי אמרנו[סו] שעושים זאת על ידי שירת "ואני אבטח בך"[סז]. כשהורגים את האויב מוציאים את הניצוץ הקדוש שבו, משחררים אותו. איך האויב קיים בכלל? יש ניצוץ קדוש שמחיה ומקיים אותו, וכאשר הורגים אותו הוא משתחרר.

הוא ממשיך ומדייק במלה "עֹשׂה". הוא מפרש כמו ב"ברא אלהים לעשות"[סח], עשיה לשון תיקון ושכלול, לפי חז"ל[סט]. הוא כותב שהניצוץ שהצליחו להעלות, מתוך הקליפה שכסתה עליו משׁשת ימי בראשית, הספיק להתלכלך בזמן הרב שהוא היה בידי הקליפות, והוא יוצא מלוכלך. היציאה הזו עדיין לא טובה מספיק, כי אם הוא מלוכלך הוא לא יכול לעלות לשרשו. מה צריך לעשות? אחרי שהורגים את האויב ומוציאים את הניצוץ צריך לנקות את הניצוץ, ורק אז הוא יוכל לעלות ולהתחבר לקדש העליון. ההגדרה הזו נשמעת קצת כמו 'צחצוח הכפתורים'[ע] — לא מספיק שיהיו כפתורים של ניצוצות, אלא צריך לצחצח אותם. שוב, הוא אומר שהעבודה הזו נקראת "עֹשׂה חיל", "עֹשׂה" לשון תיקון, לנקות את הניצוץ אחרי שהוא יוצא.

אם כן, יצאו לנו שלשה פירושים ב"ישראל עֹשׂה חיל": (א) חיל והצלחה ברוחניות — בחסידות, ביראת שמים ובתורה. (ב) חיל והצלחה גם בגשמיות, "בנכסין". (ג) העלאה וניקוי של ה־**רפח** ניצוצין. בעצם, שלשת הדברים הללו קשורים. שני הפירושים הראשונים הם הצלחה ברוחניות והצלחה בגשמיות — ה' רוצה את שניהם, ואדרבא, הא בהא תליא. איך יודעים? מהפירוש השלישי, של העלאת הניצוצות — הם היו עמוק־עמוק בגשמיות־חומריות של

ס ברכת אהבת עולם, ברכות ק"ש של שחרית.

סא איוב כ, טו.

סב ע"ח שי"ח.

סג שיחת יום ב' דר"ה ה'תשמ"ז; שיחת פרשת ויצא ה'תשנ"ב ובכ"מ (עפ שיחת שמח"ת תרפ"ט של הרבי הריי"צ).

סד ראה לדוגמה **מעין גנים** בראשית; **הטבע היהודי** מאמר "תיקון הדעת" פ"ב; שיעור י"א שבט תשס"ט פ"ח; ב' ניסן תשס"ט פ"א; ג' אייר תשס"ט פ"ד; ה' תשרי תשע"ב פ"א; ג' אדר תשע"ב פ"י; ג' תמוז תש"פ פ"א; תשורה הענדל תשפ"א פ"ב. ובעוד ספרים, שיעורים והתוועדויות לרוב.

סה ראה לדוגמה אוה"ח במדבר כג, י ד"ה "עוד לפי מה שפירשנו" ושם פסוק כד ד"ה "לא ישכב עד וגו'" ועוד, וכפי שיובא לקמן בפנים.

סו ראה התוועדות י"ט כסלו תשפ"ד פ"ב.

סז תהלים נה, כד.

סח בראשית ב, ג.

סט בראשית רבה יא, ו (ובכ"מ); פסיקתא רבתי ו; זהר ח"א מז, ב.

ע שיחת שמח"ת תרפ"ט. וראה שיחת ש"פ ויצא תשמ"ח ס"ח.

הקליפה, וכאשר הם משתחררים הם מקבלים תודעה של רוחניות. מה קורה כאשר מצחצחים את הניצוץ? הוא גופא משמש ממוצע מחבר בין הרוחניות והגשמיות. כאשר הניצוץ משוחרר וגם נקי הוא יכול לחבר הצלחה ברוחניות, בלימוד תורה, עם הצלחה בגשמיות, חיל כפשוטו — כולל הצלחה של חילים בקרב, שממשיכים לנצח ולברר את כל הניצוצות עד ביאת ינון במהרה בימינו אמן.

"עם כלביא יקום"

נסיים את הפרק הזה בהתייחסות לעוד פירוש של בעל אור החיים הקדוש ששייך למבצע שמתקיים כעת באיראן — "עם כלביא"[עא] (פסוק נוסף בברכות בלעם[עב]):

האור החיים אומר ש"הן עם כלביא יקום" מבטא את הפלא בו עם של עבדים, שלא התנסה במלחמה, והיה מעונה ומשועבד במשך **רדו** שנים במצרים, קם ועושה גבורות ונפלאות במלחמת עמלק, סיחון ועוג. אפשר לומר שהפלא הזה בולט עוד יותר בדורנו, ביחס לתקומה של עם ישראל בארצו שלש שנים אחרי סיום השואה הנוראה — משיא השעבוד לשיא הגבורה, נלחמים באויבי ישראל, מעטים נגד הרבים, ומנצחים. ההתגברות הזו מתבטאת גם בקימה מקטנות של ילד קטן לגדלות של איש "עשה חיל", כפי שלומדים[עג] את עצם דין בר מצוה מלוי שביום הבר־מצוה שלו חגר את חרבו ויצא לקרב בשכם (במלחמה של מעטים נגד רבים). זהו קשר פשוט ויפה בין הברכה לבר מצוה — שיהיה **ח**סיד, **י**ראֵ־**ש**מים ו**ל**מדן (**חיל** ו**שליח**) — לעשית חיל כפשוטה. האור החיים הקדוש ממשיך לפרש שכאשר עם ישראל קם כלביא, מתקיים בו "וכארי יתנשא", שכל אומות העולם מתייחסים אלינו כאריות.

> בעיני עם ישראל הדם לא נחשב בגדר הריגה אלא כמו שתיה, "כי על ידי הריגת האומות נדבקים חלקי הקדושה בעם ה'"

"לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה" הוא הקיום של "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם"[עד]. את "ודם חללים ישתה" הוא מקשר גם לנושא של בירור הניצוצות (ה"חיל" שהזכרנו). הוא אומר שבעיני עם ישראל הדם לא נחשב בגדר הריגה אלא כמו שתיה, "כי על ידי הריגת האומות נדבקים חלקי הקדושה בעם ה'" (לא רק שמעלים את הניצוץ מתוך הקליפות אלא עוד שמדבקים ומכלילים את הניצוץ בנו!).

כפי שהוא מזכיר, מהפסוק "ודם חללים ישתה" לומדים חז"ל[עה] שהדם הוא אחד משבעת המשקים שמכשירים לקבל טומאה. בהקבלת שבעת המשקים לשבע מדות הלב[עו] מקביל הדם לספירת ההוד. הוא שייך גם לתיקון ההודיה — התודה לה' על הנצחון במלחמה — אבל בקבלה מוסבר שכח ההוד הוא "להשפיל אויבים ולנצח מלחמות ולהציל אוהבי עליון"[עז]. כשנלחמים באויב מתוך התודעה הזו, שהמלחמה ברשע משחררת את הניצוצות שבתוך הגוים — וכך בעצם מקדמת את המהפכה הרביעית — מודים לה' על על הגבורות והנפלאות, אבל לא מסתפקים בפחות מנצחון מוחלט.

עא במדבר כג, כד. ורמזים חביבים: "**עם כלביא**" עולה "**גל עיני**" (תהלים קיט, יח) העולה "**אנכי הוי' אלהיך**" (שמות כ, ב) – ישראל, אוריתא וקוב"ה (זהר ח"ג עג, א). "**עם כלביא יקום**" עולה **שכט**, הסימן באורח־חיים שהרבי מליובאוויטש עשה ממנו 'שטורעם' אין־ספור פעמים כמקור לפיקוח נפש בכל כניעה לאויב וכחיוב להלחם בתוקף כנגד אויבי ישראל, ודוק.

עב שלש ברכות בלעם ונבואתו לעתיד מכוונות כנגד אותיות י־ה־ו־ה – ראה **סוד ה' ליראיו** ש"ל – כך שהקשר בין ברכת "עם כלביא יקום" ונבואת "דרך כוכב מיעקב" הוא בסוד "הא [תתאה] בהא [עילאה] תליא", וד"ל.

עג רש"י נזיר כט, ב ד"ה "ור' יוסי בר יהודה"; מפרשים לאבות פ"ה מכ"א. ראה לקו"ש ח"ה שיחה א' לפרשת וישלח ובמלכות ישראל ח"ג מאמר "מצוות מסירות הנפש" פ"ב.

עד תהלים יח, לח.

עה תוספתא שבת פ"ט הי"ד.

עו מים בחסד, יין בגבורה, טל בתפארת, חלב בנצח, דם בהוד, שמן ביסוד ודבש במלכות – ראה **לחיות עם הזמן** שמות עמ' סא; **רפואה שלמה** פ"ד.

עז שערי צדק ש"ג. הובא בפרדס שכ"ג פ"ה ומשם בכ"ד בדא"ח (וראה גם **תיקון המדינה** פרק יב).

הַלּוֹמֵד עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- "דרך כוכב מיעקב" היינו גאולת "אחישנה" מלמעלה למטה ("וארו עם ענני שמיא") ו"וקם שבט מישראל" היינו גאולת "בעתה" מלמטה למעלה ("עני ורכב על חמור").
- גאולת "זכו" תלויה בתשובת הבינונים, כלל ישראל, ולא בעבודת הצדיקים המועטים.
- "דרך כוכב מיעקב" הוא משיח בן דוד (לבדו, אחרי הריגת משיח בן יוסף) ו"וקם שבט מישראל" הוא משיח בן יוסף (הנשאר בחיים ומתייחד עם משיח בן דוד).
- שלמות הגאולה תלויה ביחוד שני המשיחים — משיח בן דוד ומשיח בן יוסף.
- על ידי תשובת ממלכת ישראל — ממלכת הצפון החילונית — משיח בן יוסף ניצל ממות.
- יוסף ודוד הם יסוד ומלכות, זכר ונקבה, אך ביחוד המשיחים מתקיים "אחליפו דוכתייהו" — משיח בן דוד (מלכות דוד מלמעלה) הוא הזכר ומשיח בן יוסף הוא הנקבה (מלכות ישראל מלמטה).
- קדימת משיח בן יוסף למשיח בן דוד הוא סוד "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר" בלידת הגאולה האמתית והשלמה.
- תכלית הבריאה היא "אחליפו דוכתייהו" וחזרה למה שהיה לפני הצמצום.
- "הפך בה והפך בה דכולא בה" — התורה מלמדת איך לעשות היפוך־חילוף שוב ושוב, עד לנשיאת ההפכים של גילוי כח הבלי־גבול בתוך כח הגבול.
- יהושע (**מאפרים**־יוסף) וכלב (מיהודה, שרש **דוד**) הנאמנים ל**משה** מבשרים את יחוד שני המשיחים.
- מרכבת ההשלמות של **יעקב** ל־**ישראל**: **בן רבקה** (אמו האוהבת, מצד החסד), **שטן** (המלחמה בשרו של עשו, מצד הגבורה), **פכים קטנים** (בירורי יעקב, מצד התפארת), **כוכב־שבט** (יחוד יסוד ומלכות).
- "פכים קטנים" מלמדים לעשות אתהפכא בכל דבר קטן — בכל 'ביס' טעים בחיים.
- בשביל לעשות אתהפכא צריכים להיות בקטנות — שפלות ובטול.
- כאשר "ישראל עֹשה חיל" צריך לדעת "כי הוא הנֹתן לך כח לעשות חיל" — להרגיש את כח הפועל בנפעל, את ה"הוא" הנסתר שנמצא בתוך הפועל והפעולה הגלויים.
- "וישראל עֹשֹה חיל" בהצלחה בנכסים גשמיים ובנכסים רוחניים.
- "וישראל עֹשה חיל" בהעלאת **רפח** ניצוצות המחברים את ההצלחה הגשמית וההצלחה הרוחנית.
- כאשר הורגים את האויב מוציאים את הניצוץ הקדוש שהיה בתוכו ואז צריך לנקותו־לטהרו ולהעלותו.
- "עם כלביא יקום" ממצב של קטנות ושעבוד לגבורת מלחמה ונצחון — ביציאת מצרים ואחרי השואה.
- יש להלחם בתודעת "ודם חללים ישתה" — הודיה לה' על הנסים וחתירה לנצחון המוחלט ותיקון העולם בשלמות.

ניגון

610 | י"ט סיון תשפ"ה | לבר המצוה של ישראל פריימן

הסיפור החסידי

הרב מרדכי אליהו | ברכה במרשם רופא

הרב מרדכי צמח אליהו נולד בכ"א אדר א תרפ"ט, לרב סלמאן אליהו, מקובל ותלמיד ה"בן איש חי", ולמזל לבית צדקה, אחות הרב יהודה צדקה ונכדת אחותו של ה"בן איש חי". מילדותו התבלט בכישרונו, ובהתמדה בתורה תוך עוני גדול. למד אצל הרב עזרא עטיה בישיבת פורת יוסף ואצל הרב צדקה חוצין. בהיותו כבן 20 נמנה עם חברי "ברית הקנאים": מחתרת שמטרתה הקמת מדינת הלכה וכפיית הציבור לשמירת מצוות (אם כי, לימים התבטא: "הדרך הזו אינה מתאימה לדורנו"). בראשית שנת תש"כ התמנה לדיין בבית הדין הרבני בבאר שבע, ובכך היה הדיין הצעיר ביותר בארץ. באותה השנה הועלו עצמותיו של החיד"א מאיטליה לישראל, והרב טיפל בקבורתו בהר המנוחות. לאחר ארבע שנים עבר לבית הדין האזורי בירושלים, ובתש"ל התמנה כחבר בית הדין הגדול. בד' בניסן תשמ"ג הוכתר כראשון לציון והרב הראשי לישראל לצד הרב אברהם אלקנה כהנא שפירא, וגם לאחר שסיים את כהונתו כרב ראשי היה מנהיגם של רבים. נודע כמקובל ובעל מופת, היה נשיא הכולל "דרכי הוראה" בירושלים, ובמדינות שונות פזורים למעלה מ־60 שליחיו. לאחר תקופה של כשנתיים של הידרדרות בבריאותו, נסתלק הצדיק בכ"ה בסיוון תש"ע ונטמן באוהל החיד"א, שאת עצמותיו קבר שם חמישים שנה קודם לכן.

סיפר ר' עזרא ברנע, חזן בית־הכנסת "היכל יעקב": לכל חולה יש תיק טיפולים, ובו כתובות כל התרופות שקיבל במהלך הטיפול. זאת, כדי שיוכלו לעקוב אחרי התפתחות המחלה והריפוי. אך בתיק שלי יש תרופה מיוחדת, שלא נמצאת בדרך כלל בתיקי החולים בבתי־החולים השונים.

קודם לכך אספר כי תקופה ארוכה הייתי בטיפול ומעקב רפואי עקב כאבי בטן שנמשכו זמן רב. פעם בחודש הייתי מגיע לבדיקות בבית־החולים, שם נתנו לי תרופות חריפות שלא תמיד עזרו. בראש חודש אלול, ימים ספורים לפני שהרב זצ"ל אושפז בשנית, הרב בירך אותי בברכה מיוחדת ואמר לי: "זהו, אין לך כלום".

כאשר הגעתי למרפאה אחרי שלושה שבועות הרב כבר אושפז בבית־החולים. שאל אותי הרופא: איך אתה מרגיש? עניתי: טוב מאוד, אני כבר שלושה שבועות ללא כאבים.

המשיך הרופא ושאל: איך פסקו הכאבים?

עניתי לו בשאלה: האם אתה מכיר את הרב אליהו?

בוודאי, אני מטפל בו! ענה הרופא. סיפרתי לו שקיבלתי מהרב ברכה ומאז אני מרגיש טוב, והוא אמר שאבוא בעוד חודש, ומרגע זה אפסיק לקחת את התרופות שמרעילות אותי.

חזרתי כעבור חודש, ושוב שאל אותי הרופא איך אני מרגיש, ועניתי שאני מרגיש טוב מאוד. הוא אמר שאם כך הוא מפסיק לטפל בי ומעביר אותי לרופא אחר שיעקוב אחרי. השניים שוחחו ביניהם על הבדיקות שנערכו לי ועל הממצאים. הרופא פתח את התיק וקרא מההתחלה. כשהגיע לדף האחרון הוא חייך ארוכות. שאלתי אותו מה פשר החיוך, והוא עונה לי: כתוב שהכאבים נפסקו לאחר ברכתו

נערך ע"י יהודה הס.

של הרב אליהו.

אחר כך הוא אמר לי לבוא לביקורת בעוד שלושה חדשים. כשבאתי אחרי שלושה חודשים לביקורת, שוב לא היה לי כלום. אמר לי הרופא: אינך צריך לבוא יותר לביקורת. ואם חלילה יחזרו הכאבים, אתה כבר יודע למי לפנות...

(אביהם של ישראל, חלק ה')

נדמה לפעמים כי הרופאים והצדיקים, חיים בעולמות מקבילים שאינם נפגשים ביניהם: הרופא חי בעולם של טבע, תרופות, סיבות ותוצאות, ואילו הצדיק חי בעולם של נס ופלא, של השגחה אלוקית ושל פעולות רוחניות. מה קורה כשהעולמות נפגשים?

לעיתים יש בכך זעזוע, של שבירת האמונות הקודמות של אנשי העולם. לעיתים הרתיעה היא מצד הצדיקים, שלא תמיד רוצים שהנס יתגלה מבעד למעטה ההסתרה שעטו על עצמם. אך בסיפורים כמו שלנו, בולטים הנינוחות והשעשוע: של הצדיק מחד, ושל הרופאים מאידך. הרב מניף את ידו ואוסף את החולי המציק, והרופאים שכבר הספיקו להכירו מחייכים ומודים בחדווה: הוא יודע יותר מאיתנו על הדרך בה פועל העולם הזה...

זהו הבעל שם טוב!

בדרך זו אהב ללכת גם הבעל שם טוב הקדוש. מסופר עליו, כי בתחילת התגלותו לא היו לו חסידים רבים. משום כך, תלמידיו היו חייבים לחתן את בנותיהם עם מתנגדים. אחד מחסידיו של הבעל שם טוב הצטער מאוד על כך, שכן חתנו לא הסכים בשום פנים לנסוע אל הרבי, ובמר לו הלך לבעל שם טוב ותינה בפניו את צערו. הבעש"ט הרגיע את החסיד, והבטיח לו שיבוא לביקור בעירו וכך יוכל החתן להיפגש עמו. כשהגיע הבעש"ט לאותו מקום קרא לאברך, שהסכים בלית ברירה להכנס עם הבעש"ט אל העגלה. התחילו לנסוע ברחוב, והבעש"ט שאל את האברך: 'אתה יודע מהו רבי?'.

היה אז יום קיץ בהיר, והבעש"ט אמר: 'רבי הוא אחד שאם הוא מוציא את המטפחת מהכיס ואומר שירד גשם — מיד ירד גשם'. תוך כדי דבריו הבעש"ט הוציא את מטפחתו ומיד ירד גשם. אחר כך אמר לו: 'אתה יודע מהו רבי? אחד שאם הוא אומר עם המטפחת שיפסיק הגשם — הגשם מיד מפסיק'. אמר הבעש"ט וגם עשה. אחר כך אמר לו — 'אתה יודע מהו רבי? שאם הוא אומר שירד גשם מצד ימין של העגלה — יורד מצד ימין', וכך עשה עם המטפחת. אחר כך אמר לו אותו דבר לצד שמאל — אז ירד גשם מימין ומשמאל, ומלפנים היתה הדרך יבשה. הנס הגלוי פעל על החתן, שנעשה בעקבותיו לחסיד...

מספרים עוד, שכאשר משמשו של הבעל שם טוב סיפר זאת לאדמו"ר הזקן, התפעל הרבי ואמר: זהו הבעל שם טוב! מדוע התפעל כל כך הצדיק? מה במופת הזה מגלה את מהות הבעל שם טוב?

התשובה נעוצה בתחושת השעשוע. בכל מופת של הצדיק רואים שידוד מערכות הטבע, אבל כאן הבעל שם טוב משתעשע בעולם ללא כל צורך ממשי, רק כדי להראות לאברך ולעולם — "מי בעל הבית". כמובן, ניתן לצחוק על מישהו מתוך בוז, אבל אפשר גם לצחוק עליו מתוך שמחה ושעשועים, להנאת כל המעורבים בבדיחה. כשהבעש"ט צוחק על הטבע, גם הטבע מחייך... זהו הבעל שם טוב, ומעין זה הוא הכח שגילה גם הרב אליהו — כשגרם לאנשי הרפואה לצחוק על עבודתם ה'רצינית'.

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

אור וזיו בתניא

בפרק ג בשער היחוד והאמונה בתניא אדמו"ר הזקן חוזר שוב ושוב – בצורה בולטת מאד – על המושגים אור וזיו, במשל ובנמשל, תוך שינוי הסדר ולפעמים בשימוש רק באחד מהם. מה פשר הדבר וכיצד להתבונן בו?

מענה:

ראשית כל יש להבהיר שאור וזיו הינן שתי בחינות שונות [וממילא בכל פעם שכתוב אור וזיו ביחד, בשני הסדרים, או בנפרד, יש כוונה מדויקת].

כלל גדול בדא"ח (בפרט אצל רבי הלל מפאריטש), בסוד "קדם מפעליו **מאז**", שבעולם האצילות יש שלש בחינות — **מ**אור, **אור**, **זיו** — מאור בכתר (היינו השמש במשל בפרק הזה). אור בחכמה ("תורה אור" ו"אורייתא מחכמה נפקת") המאיר עד יסוד ("יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז"א"). וזיו במלכות — זיו השכינה (היינו שהזיו הוא רק הארה מן האור, כאשר האור והזיו מתבטלים לגמרי בתוך המאור).

ועוד ידוע, ש־**אור** עולה **ט** פעמים **זיו**. **ט** היינו **ט** הספירות חב"ד חג"ת נה"י, שביחד כולן אור, ואילו הזיו, העשירי, היינו זיו השכינה, כנ"ל, מלכות, "המאיר לארץ ולדרים" (האור מאיר בחלל העולם).

ועוד כלל, מבואר שהתופעה של אור שיוצא מן השמש־המאור היינו בסוד "עצם והתפשטות" (לא "העלם וגילוי") ולכן כאן הלשון הוא זיו ואור המתפשט. כאשר אדה"ז מקדים אור לזיו, היינו בדרך מלמעלה למטה, אך כאשר הוא מקדים זיו לאור הוא מלמטה למעלה, וכאשר הוא כותב רק זיו [או רק אור] הוא מתכוון דוקא לבחינה זו.

ויש לומר שהיחס ביניהם הוא ע"ד מקיף ופנימי, **האור** (בגימטריא **אין סוף** כו') היינו המקיף המהוה את היש הנראה לעין יש מאין ואילו הזיו היינו ההארה הפנימית (על דרך שרש הנשמה והארת הנשמה המתלבשת בגוף, ישראל ויעקב, וכלשון הפסוק "אור ישראל" דוקא). הסבר זה מתאים לכלל שהמלכות בכל מקום הוא סוד הממלא, וכל מה שמעליה סוד הסובב.

לפי כל הנ"ל יש לנסות לדייק בכל הלשונות של אדה"ז ובסדר שלהם, ואכהמ"ל.

בברכת הצלחה בכל, בפרט בהפצת המעינות חוצה!

בקשה מבן־נח באיראן

אני חי באיראן וזוכה ללמוד את תורת הרב כבר כמה שנים דרך האינטרנט. המצב כאן הפך להיות קשה מאד, ואיני יודע אם אזכה לראות את הרב פנים אל פנים ולהגיע לחיים בקהילה יהודית כפי שרציתי תמיד. אם לא אזכה – אני מוסר לרב את געגועי מרחוק.

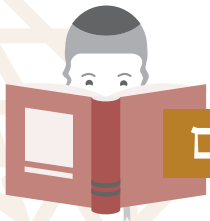
אני, עם עוד חברים, קוראים כל לילה בזהר ובתהלים ומתפללים לשלום עם ישראל. אתם מביאים את האור לעולם, ואנחנו צריכים לנשק את ידי היהודים שנלחמים בחושך ובעמלק. תמיד חלמתי למסור את נפשי למען ישראל. שולח את ברכותי מכאן לרב ומבקש שיתפלל בשבילי.

מענה:

שהשי"ת ישמור אותך ואת משפחתך, שתזכה לעלות לארץ ולהצטרף לעם היהודי בכל רמ"ח ושס"ה!

זהר (212) **תהלים** (485) עולים יחד **ברית מילה** (697, **יוסף ישראל**) — כך נעשים יהודים ('מתגיירים' ברוחניות, הקדמה הכי טובה לגיור כהלכה בעזה"י)!

תבשרו בשורות טובות, ה' עמכם!

אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַמָּדוֹר לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל

מַמָּאִים פְּנֵי מַמָּאִים

שָׁלוֹם יְלָדִים!

בַּפָּרָשָׁה שֶׁלָּנוּ אֲנַחְנוּ קוֹרְאִים עַל תַּפְנִית חַדָּה שֶׁבִּצְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. עֲשֶׂרֶת הַמְּרַגְּלִים הִצְלִיחוּ לְהָמֵס אֶת לֵב הָעָם, לְשַׁכְנֵעַ אוֹתָם שֶׁהַכְּנִיסָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא מַעֲשֶׂה מְסֻכָּן וּבִלְתִּי הֶגְיוֹנִי וְלִגְרֹם לָהֶם לְסָרֵב וְלִדְרֹשׁ מִמֹּשֶׁה רַבֵּינוּ לָשֻׁגֶת לְאָחוֹר. וְהִנֵּה, כְּבָר לְמָחֳרָת אֲנַחְנוּ רוֹאִים קְבוּצָה לֹא מְבֻטֶּלֶת שֶׁקָּמָה וּמַכְרִיזָה "הִנֶּנּוּ וְעָלִינוּ", אֲנַחְנוּ יוֹצְאִים לְהַעְפִּיל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּלְהַתְחִיל כְּבָר הַיּוֹם אֶת מִלְחֶמֶת כִּבּוּשָׁהּ, זֹאת לַמְרוֹת שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּינוּ מַבְהִיר לָהֶם שֶׁה' יִתְבָּרַךְ לֹא מְעֻנְיָן בְּמַהֲלָךְ זֶה.

שִׁימוּ לֵב, לֹא מְדֻבָּר עַל שִׁנּוּי דֵּעָה קָטָן, כְּמוֹ אָדָם שֶׁנָּסַע יָשָׁר וְכָעֵת הֶחְלִיט לִפְנוֹת יָמִינָה אוֹ שְׂמֹאלָה. מְדֻבָּר עַל תַּפְנִית חַדָּה, מַהְפָּךְ מַמָּשׁ מָלֵא, כְּמוֹ מִי שֶׁסּוֹבֵב אֶת רִכְבּוֹ מֵאָה וּשְׁמוֹנִים מַעֲלוֹת וְהִתְחִיל לִנְסֹעַ לַכִּוּוּן הַנֶּגְדִּי מִמֶּנּוּ יָצָא!

מָה גּוֹרֵם לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְבַצַּע אֶת הַתַּפְנִית הַחַדָּה הַזּוֹ?

וְלָךְ יָאוּט!

לְאַבָּא שֶׁלִּי יֵשׁ תַּרְגִּיל מָכָר, לְפָחוֹת לִי, וְתַגִּידוּ לִי אִם הוּא מָכָר גַּם לָכֶם. אֲבָל לִפְנֵי כֵּן אַתֶּם חַיָּבִים לְהַכִּיר אֶת חֲנִי, אֲחוֹתִי הַקְּטַנָּה. חֲנִי הִיא יַלְדָּה מְלֵאַת מֶרֶץ, תְּכוּנָה שֶׁנִּתָּן לְהַבְחִין בָּהּ מִיָּד כַּאֲשֶׁר אַתָּה נִכְנָס לְסָלוֹן הַבַּיִת שֶׁלָּנוּ לִקְרַאת אֲרוּחַת עֶרֶב. בָּלָגָן, זוֹ לֹא מִלָּה... הָרִצְפָּה זְרוּעָה בְּבֻבּוֹת, חֶלְקֵי לֶגוֹ, צְבָעִים מִכָּל הַסּוּגִים וּמָה לֹא... הַחֶדֶר נִרְאָה כְּמוֹ אַחֲרֵי מַהְפֵּכָה. אֶלֶף פְּעָמִים כְּבָר הִסְבִּירוּ לָהּ שֶׁלֹּא מוֹצִיאִים מִשְׂחָק חָדָשׁ לִפְנֵי שֶׁמְּסַדְּרִים אֶת הַקּוֹדֵם וּמַחְזִירִים אוֹתוֹ לִמְקוֹמוֹ, אֲבָל שׁוּם דָּבָר לֹא עוֹזֵר. לֹא מִתּוֹךְ רַע לֵב, חָלִילָה. פָּשׁוּט כָּזוֹ הִיא, חֲנִי בָּלָגָנִי...

בְּדֶרֶךְ כְּלָל אִמָּא מִשְׁתַּלֶּטֶת עַל הָאֵרוּעַ וְיַחַד עִם חֲנִי הֵן מְסַדְּרוֹת אֶת הַמְּהוּמָה. לִפְעָמִים חֲנִי פָּחוֹת מִתְלַהֶבֶת, ("אוּף, לֹא בָּא לִי"), וְאָז עַל אִמָּא לְהַפְעִיל כָּל מִינֵי שִׁיטוֹת מְגֻוָּנוֹת. אֲבָל לִפְעָמִים נִתְפֶּסֶת חֲנִי לְמִן עַקְשָׁנוּת לֹא בְּרוּרָה. הִיא נִשְׁכֶּבֶת עַל הָרִצְפָּה וְלֹא

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

רוֹצָה לִשְׁמֹעַ כְּלוּם — לֹא פְּרָסִים, לֹא עֱנָשִׁים, לֹא "נִרְאֶה־נִרְאֶה מִי אוֹסֵף יָפֶה". כְּלוּם!

זֶה הַשָּׁלָב בּוֹ אִמָּא שׁוֹלֶפֶת אֶת הַקְּלָף הָאַחֲרוֹן: "חֲנִי, שֶׁאֲנִי אֶקְרָא לְאַבָּא?". טוֹב, עִם אַבָּא חֲנִי בְּדֶרֶךְ כְּלָל פָּחוֹת רוֹצָה לְהִסְתַּבֵּךְ, וְלָכֵן בְּרֹב הַמִּקְרִים הַנֶּשֶׁק הַזֶּה פּוֹעֵל אֶת פְּעֻלָּתוֹ וַחֲנִי מִתְרַצָּה. אֲבָל לִפְעָמִים גַּם הָאִיּוּם הַזֶּה לֹא פּוֹעֵל וְאָז אַבָּא נִקְרָא לְהִכָּנֵס לַתְּמוּנָה וּלְסַיֵּעַ עִם הַשִּׁיטוֹת הַמְיֻחָדוֹת שֶׁלּוֹ.

אָז עַל ה'תַּרְגִּיל' שֶׁל אַבָּא הִתְכַּוַּנְתִּי לְסַפֵּר לָכֶם. אַבָּא נֶעֱמָד בְּפֶתַח הַחֶדֶר וּמַכְרִיז: "יְלָדִים בּוֹאוּ כֻּלָּם לְכָאן". וְאָז, כְּשֶׁכֻּלָּנוּ מִתְקַבְּצִים סְבִיבוֹ הוּא מְחַיֵּךְ חִיּוּךְ רָחָב וּמוֹדִיעַ: "כֻּלָּם, אֲבָל כֻּלָּם, יְכוֹלִים לְהִשְׁתַּתֵּף בְּסִדּוּר הַחֶדֶר, חוּץ מֵחַנִי. לָךְ אָסוּר!" וְהוּ, אַבָּא מְשַׁחְרֵר אֶת הַהוֹרָאָה לָאֲוִיר וְחוֹזֵר לַחֲדַר הָעֲבוֹדָה שֶׁלּוֹ. וַחֲנִי? בְּאוֹתוֹ רֶגַע הִיא מְבַצַּעַת תַּפְנִית חַדָּה: "לָמָּה כֻּלָּם וַאֲנִי לֹא?!..."

שֶׁיֵּךְ אוֹ לֹא שֶׁיֵּךְ?

מָה לְדַעְתְּכֶם גּוֹרֵם לְחַנִי אֶת הַמַּהְפֵּךְ? הֲרֵי לִפְנֵי שְׁנָיָה הִיא לֹא הָיְתָה מוּכָנָה לְהִסְתַּבֵּךְ, וְלָכֵן בְּרֹב הַמִּקְרִים הַנֶּשֶׁק הַזֶּה פּוֹעֵל אֶת פְּעֻלָּתוֹ וַחֲנִי מִתְרַצָּה. אֲבָל לִפְעָמִים גַּם הָאִיּוּם הַזֶּה לֹא פּוֹעֵל וְאָז אַבָּא נִקְרָא לְהִכָּנֵס לַתְּמוּנָה וּלְסַיֵּעַ עִם הַשִּׁיטוֹת הַמְיֻחָדוֹת שֶׁלּוֹ.

אָז עַל ה'תַּרְגִּיל' שֶׁל אַבָּא הִתְכַּוַּנְתִּי לְסַפֵּר לָכֶם. אַבָּא נֶעֱמָד בְּפֶתַח הַחֶדֶר וּמַכְרִיז: "יְלָדִים בּוֹאוּ כֻּלָּם לְכָאן". וְאָז, כְּשֶׁכֻּלָּנוּ מִתְקַבְּצִים סְבִיבוֹ הוּא מְחַיֵּךְ חִיּוּךְ רָחָב וּמוֹדִיעַ: "כֻּלָּם, אֲבָל כֻּלָּם, יְכוֹלִים לְהִשְׁתַּתֵּף בְּסִדּוּר הַחֶדֶר, חוּץ מֵחַנִי. לָךְ אָסוּר!" וְהוּ, אַבָּא מְשַׁחְרֵר אֶת הַהוֹרָאָה לָאֲוִיר וְחוֹזֵר לַחֲדַר הָעֲבוֹדָה שֶׁלּוֹ. וַחֲנִי? בְּאוֹתוֹ רֶגַע הִיא מְבַצַּעַת תַּפְנִית חַדָּה: "לָמָּה כֻּלָּם וַאֲנִי לֹא?!..."

מַאֲמִינִים קְנֵי מַאֲמִינִים

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִכְשְׁלוּ בְּחֵטְא הַמִּרְגְּלִים בְּחֹסֶר אֱמוּנָה. הַדִּבָּה הָרָעָה שֶׁשָּׁמְעוּ עַל הָאָרֶץ גָּרְמָה לָהֶם לְפַקְפֵּק בִּיכֹלֶת ה' לְהוֹרִישׁ אֶת הָאָרֶץ מִפְּנֵיהֶם וּלְפַחֵד לָקוּם וְלָצֵאת לְמִלְחָמָה בְּיוֹשְׁבֶיהָ. "כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ", טָעֲנוּ הַמְּרַגְּלִים. אֱמוּנָה בַּה' הִיא לֹא עוֹד פְּרָט, אֵיזוֹ מִצְוָה צְדָדִית, הִיא יְסוֹד הַקֶּשֶׁר עִמּוֹ. אִם אֵין לְךָ אֱמוּנָה — אֵין לְךָ כְּלוּם!

מָה עוֹנָה לָהֶם מֹשֶׁה רַבֵּינוּ? בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁעָנָה אַבָּא לְחַנִי. לֹא רוֹצִים? אַתֶּם בֶּאֱמֶת לֹא מַאֲמִינִים? טוֹב, לֹא תִּכָּנְסוּ אַל תַּעֲשׂוּ אֶת מָה שֶּׁכֻּלָּם עוֹשִׂים, וְאָז גַּם לֹא תִּהְיוּ שַׁיָּכִים לְכֻלָּם! בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁרָצִית, לֹא?...".

וּמָה בֶּאֱמֶת רָצְתָה חֲנִי? הַאִם הִיא בֶּאֱמֶת רָצְתָה לֹא לִהְיוֹת שַׁיָּכֶת? מָה פִּתְאוֹם! חֲנִי הֲרֵי נִמְצֵאת תָּמִיד בְּמֶרְכַּז הָעִנְיָנִים, כְּבָר הִזְכַּרְתִּי שֶׁהִיא יַלְדָּה תּוֹסֶסֶת. הַאִם הִיא לֹא אוֹהֶבֶת סֵדֶר וְנִקָּיוֹן? בֵּינֵינוּ, בְּעֶרֶב פֶּסַח הִיא מֵהַמּוֹבִילוֹת בַּנְּקִיּוֹנוֹת לְקִרַאת הַחַג, אָז לֹא שֶׁהָעִנְיָן מְחוּץ לִתְחוּם הַהַשָּׂגָה שֶׁלָּהּ. אֶלָּא, שֶׁבְּרֶגַע שֶׁהִיא הֵבִינָה שֶׁהַסֵּדֶר הָעִקֵּשֶׁת שֶׁלָּהּ הוֹפֶכֶת אוֹתָהּ לְלֹא שַׁיָּכֶת, הִיא מִיָּד מִתְקוֹמֶמֶת, מַמָּשׁ נֶעֱלֶבֶת — "כָּכָה? אֲנִי כָּזוֹ?! מָה פִּתְאוֹם! אֲנִי שַׁיָּכֶת וְעוֹד אֵיךְ". כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים, הִיא נֶעֱמֶדֶת עַל הָרַגְלַיִם הָאֲחוֹרִיּוֹת, וּמְגַלָּה לָנוּ, וּבְעִקָּר לְעַצְמָהּ, מָה הִיא רוֹצָה בֶּאֱמֶת.

מַאֲמִינִים קְנֵי מַאֲמִינִים

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִכְשְׁלוּ בְּחֵטְא הַמִּרְגְּלִים בְּחֹסֶר אֱמוּנָה. הַדִּבָּה הָרָעָה שֶׁשָּׁמְעוּ עַל הָאָרֶץ גָּרְמָה לָהֶם לְפַקְפֵּק בִּיכֹלֶת ה' לְהוֹרִישׁ אֶת הָאָרֶץ מִפְּנֵיהֶם וּלְפַחֵד לָקוּם וְלָצֵאת לְמִלְחָמָה בְּיוֹשְׁבֶיהָ. "כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ", טָעֲנוּ הַמְּרַגְּלִים. אֱמוּנָה בַּה' הִיא לֹא עוֹד פְּרָט, אֵיזוֹ מִצְוָה צְדָדִית, הִיא יְסוֹד הַקֶּשֶׁר עִמּוֹ. אִם אֵין לְךָ אֱמוּנָה — אֵין לְךָ כְּלוּם!

מָה עוֹנָה לָהֶם מֹשֶׁה רַבֵּינוּ? בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁעָנָה אַבָּא לְחַנִי. לֹא רוֹצִים? אַתֶּם בֶּאֱמֶת לֹא מַאֲמִינִים? טוֹב, לֹא תִּכָּנְסוּ

לָאָרֶץ, "בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִּגְרֵיכֶם"! אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁמוּרָה לָעָם שֶׁקָּשׁוּר לַה' יִתְבָּרַךְ. מִי שֶׁלֹּא בָּעֵסֶק הַזֶּה שֶׁיִּשָּׁאֵר בַּחוּץ.

וּמָה בֶּאֱמֶת רוֹצֶה עַם יִשְׂרָאֵל? בָּרוּר, אֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים! בָּנִים שֶׁל מֶלֶךְ! הָעַקְשָׁנוּת אוֹ הָרִפְיוֹן שֶׁלָּנוּ הֵם רַק קְלִפָּה דַּקָּה. בָּרֵגַע שֶׁאָנוּ נִזְכָּרִים מִי אֲנַחְנוּ מִתְקַלֶּפֶת הַקְּלִפָּה וְנֶעֱלֶמֶת לָהּ מִיָּד.

אָז מָה עָשָׂה לָנוּ מֹשֶׁה רַבֵּינוּ? בְּעִבְרִית שֶׁל מְבֻגָּרִים קוֹרְאִים לָזֶה 'לְשַׁקֵּף'. הוּא הִצִּיב לָנוּ מַרְאָה מוּל הַפָּנִים וְהֶרְאָה לָנוּ אֵיךְ אֲנַחְנוּ נִרְאִים וְנִשְׁמָעִים לְמִי שֶׁמַּשְׁקִיף עָלֵינוּ מִבַּחוּץ. בָּרֵגַע שֶׁאֲנַחְנוּ קוֹלְטִים זֹאת אֲנַחְנוּ מִתְעַשְּׁתִים מִיָּד וּמִתְקוֹמְמִים — אֲנַחְנוּ שַׁיָּכִים לַה'! זוֹ הָיְתָה רַק רוּחַ רָעָה שֶׁהִשְׁתַּלְטָה עָלֵינוּ. כְּדֵי לְהוֹכִיחַ זֹאת אֲנַחְנוּ אֲפִלּוּ מְסֻגָּלִים לִנְקֹט בִּפְזִיזוּת וּלְהַעְפִּיל לָאָרֶץ כְּבָר הַיּוֹם!

שֶׁנִּזְכֶּה לִזְכֹּר תָּמִיד מִי אֲנַחְנוּ!
שַׁבָּת שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ!

כִּי

עם ישראל קם כלביא

להלחם בשונאיו, שהם־הם שונאי ה', וה' עושה נסים ביד בניו הנלחמים. במצב הזה, בו "ישראל עשׂה חיל", צריך לא לשגות בתחושת "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" אלא לקיים "וזכרת את הוי' אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל"!

גם התפלות שאנו נושאים בימים אלו מכוונות לאותה מטרה: אין אלו תפלות מתוך חשש, אלא מתוך בטחון מוחלט בנצחון, ותפקידן להזכיר לנו שה' הוא השומר עלינו תמיד וברגע שאנחנו מתעוררים להילחם כהוראות התורה הוא מעניק לנו את הנצחון באופן נסי.

כמובן, ההכרה הזו ממלאת את לבנו בתודה לה', ויחד עמה גם במחויבות לנצל עת־רצון זו עד גמירא — להגיע לנצחון המוחלט ומתוכו גם למשימה העיקרית שלנו, "לתקן עולם במלכות ש־די".

את ההכרה בנסי ה' ואת התעוררות רוח הגבורה שיש במלחמה עלינו לנתב לתשובה — תשובה פשוטה ועממית של חזרה אל ה', וגם תשובה גדולה ומהפכנית של המדינה כולה להנהגה על פי תורה, תוך חיבור פורה בין הציבורים השונים בה. מתוך כך נזכה מיד לגאולה האמתית והשלמה!

גילוי הדעת שבחוברת ושיעור מרכזי בתוכה עוסקים בתובנות ביחס למלחמה, יחד עם השיעור הפותח שמזכיר את היריעה הרחבה של תיקון עולם על ידי הפצת אור התורה לכל האנושות.

להצטרפות למפיצי נפלאות:
itiel@pnimi.org.il
bit.ly/niflaot-85
ברקוד: | 052־4295164

י	נ	י	ע	ל	נ	ג
ה	ט	י	ב	א	ר	ו
ת	ו	א	ל	פ	ו	נ
ך	ד	ר	ו	ת	ת	מ

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079־9211452 או 02־5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

